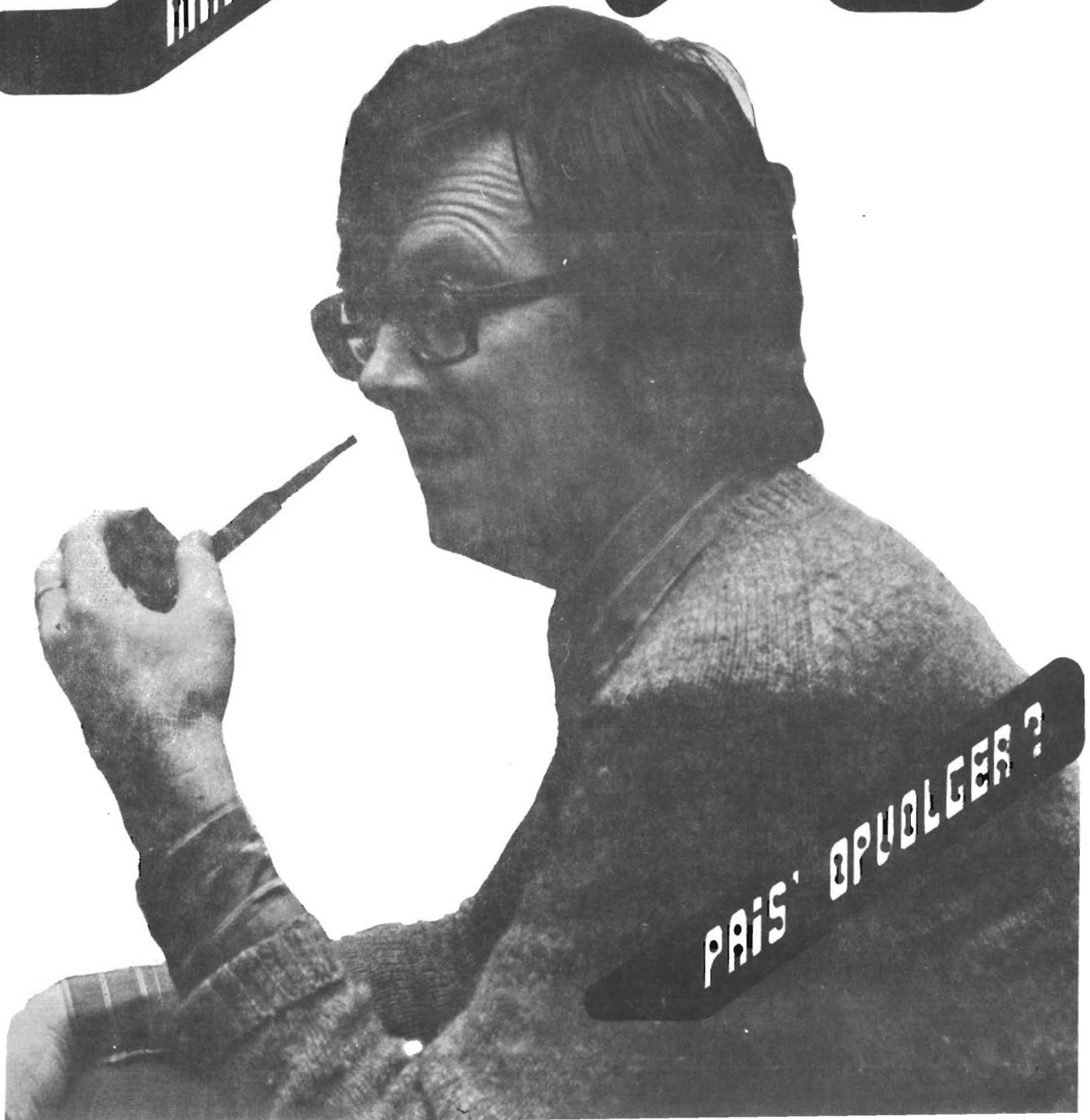

ראשית

80

מארט '80

פריס' אפולגער?

ROSTRA

BLAD VAN DE ECONOMISCHE FACULTEIT

REDACTIE

Noor de Bruin
Bert Brunninkhuis
Rob de Klerk
Hans Soons
Jos Willenborg
Mic van Wijk

ADRES

Jodenbreestraat 23
kamer 1339
tel. 5252497
1011 NH Amsterdam
Copij naar:
Faculteitsbureau
Kamer 2141
Adreswijzigingen:
Studentenadministratie
Jodenbreestraat 23

ADVERTENTIES

Bij voorkeur schriftelijk
of telefonisch:
5252497 en 020-249175
Tarieven:
1/1 pagina f 275,-
1/2 pagina f 225,-
1/3 pagina f 175,-
Bij 4 plaatsingen resp.
f 260,- , f 210,- en f 165,-

OPIAGE: 2500

COVERDESIGN

Dick van Hell, Hans Soons

DRUK

Drukkerij Kaal
Nieuwe Herengracht 61

In de slechte economische situatie blijft ROSTRA recht overeind. Na een aantal moeilijke jaren is de financiële hemel wat opgeklard. Het gevolg daarvan is voor U hoopelijk merkbaar. Lezers onder U, die vanwege de kleine letter besloten hadden, een leesbril aan te schaffen (Prof. Frielink), kunnen dit vanaf dit nummer voorlopig achterwege laten.

Wat hebben wij dit nummer zoal te bieden ?

De opvolging van Pais op micro lijkt na twee-en-een-half jaar in de eindfase beland. Een alternatieve foto naast zijn column, over de vakbeweging, laat zien, waar Prof. van den Doel zijn inspiratie opdoet. Piet de Vrije besluit zijn serie over de economische zusterfaculteiten met een uitvoerig artikel over Groningen.

In de serie "Professoren" deze keer Prof. Goedhart, hoogleraar in de Openbare Financiën. Tjalling Haisma herdenkt de honderdste geboortedag van Limperg. De imker (vrij vertaald: de muggenzifter) in de redactie, Mic, is nogmaals in de Bijenkorf gedoken.

En vanzelfsprekend Ekonoor, Rond uit de Raad en enkele recensies. De fiscaal-economen proberen hun geleerden wat uit te breiden middels een uiteenzetting over hun studierichting.

Tot slot onze excuses aan Drs. Joris J. Meltzer: bij het artikel over de heer van Asselt in het vorige nummer vergaten wij te vermelden, dat de foto's van zijn hand waren.

pagina 3 : de opvolging van Pais
pagina 5 : column van den Doel
pagina 6 : Gronings Economie Onderwijs, Piet de Vrije
pagina 10 : winkelplezier, vervolg over de Bijenkorf
pagina 12 : interview in de serie "Professoren": Goedhart
pagina 17 : Ekonoor
pagina 19 : recensies Arbeidersleven en Stakingsrecht
pagina 22 : Hoe was het afgelopen decennium ?, recensie
pagina 24 : Limperg herdacht, door Tjalling Haisma
pagina 27 : Marx vertaald, recensie door Piet de Vrije
pagina 28 : Eisen F.E.S. verlicht, door Martin Smid en Victor Maes
pagina 31 : Rond uit de Raad door Coen Teulings

EINDELIJK OPVOLGER PAIS? INTERVIEW MET EVENTUELE KANDIDAAT

Op 19 december 1977 werd na een kabinetskrisis van 272 dagen het kabinet van Agt beëdigd. Minister van Onderwijs en Wetenschappen werd dr. A. Pais, tot op dat ogenblik hoogleraar binnen de vakgroep Micro-ekonomie aan deze fakulteit. In de vakature, die ontstond door Pais' toetreden tot dit centrum-rechtse kabinet, is nu, ruim 27 maanden later, nog steeds niet voorzien.

VOOR GESCHIEDENIS

Op 1 september 1978 zendt Prof. v.d. Doel, voorzitter van de structuurkommissie Micro-ekonomie, het Fakulteitsbestuur het structuurrapport. Hij dringt in een begeleidend schrijven aan op behandeling van het rapport in de Fakulteitsraadvergadering van 2 oktober daaropvolgend, "gezien het belang bij een spoedige vervulling van de vakature-Pais". Het rapport beoogt veranderingen in de destijds bestaande structuur binnen de vakgroep en wel op zodanige wijze, dat "het lange termijn perspectief op de korte termijn zo goed mogelijk benaderd wordt". Over de leerstoelenstructuur is de commissie niet eensgezind (vgl. pag. 18-21 van het rapport), wél wordt een profielschets en een concept-advvertentietekst opgenomen.

Wat daarna gebeurt, is niet geheel duidelijk. In ieder geval valt de zaak stil, omdat Pais de gelden voor opvulling van de vakature blokkeert. Oorzaak: uit hoofde van bezuinigingen, die ook Onderwijs raken, blijven vakatures gedurende een bepaalde periode open. Wanneer Pais eindelijk zijn fiat heeft gegeven, wordt een benoemingscommissie ingesteld. De sollicitatieoproep is op het mo-

ment, dat u dit leest, net verschenen of staat op het punt te verschijnen.

AANFLUITING

Tot zover de voorgeschiedenis; de vraag is, hoe lang het nog zal duren, voordat er een nieuwe hoogleraar benoemd is. Natuurlijk zijn en waren er problemen: de structuur binnen de vakgroep, de moeilijke afbakening van de deelgebieden, de blokkering door Pais zelf, maar dat alles is geen

rechtvaardiging voor een situatie, die het onderwijs schaadt en ook anderszins negatief doorwerkt: een goed voorbeeld daarvan is het uitblijven van een gebundeld verslag van de studiereis naar IJsland, welke op instigatie van Pais plaatsvond medio '78, en waarvoor de bijdragen van de studenten ruim 15 maanden geleden al werden ingeleverd bij de verslagkommissie.

Kortom: het is een aanfluiting, een onverkwikkelijke zaak dat een leerstoel zo lang vakant blijft. Nu er een benoemingscommissie is aangesteld, zal er misschien schot in de zaak komen, doch de voorgeschiedenis geeft niet veel hoop in die richting, terwijl het toch niet zo moeilijk is een opvolger te vinden. Kandidaten genoeg, lijkt ons. Reden voor Rostra om eens te kijken naar personen, die voor Pais' opvolging in aanmerking komen.

ANONIEM

Begin 1980 steekt een gerucht de kop op. Via een zusterfakulteit, die van het gemodder hier op de hoogte is, wordt vernomen, dat begin februari een man naar Nederland komt. Hij is via onze bron goed geïnformeerd. Dat blijkt al direkt, nadat we met hem contact hebben opgenomen voor een interview. Een gesprek in het huis van vrienden van hem in Amsterdam volgt. Wel blijft hij liever onbekend, tenslotte is hij nog niet benoemd.

PROEFSCHRIFT

Geboren in Zuid-Engeland in 1944, studeerde hij aanvankelijk in Oxford. Door zijn opvallende prestaties kreeg hij een beurs voor de M.I.T., werd daar na zijn afstuderen in de gelegenheid gesteld te promoveren (Price differentiation, an analysis, Mc Graw-Hill, 1973) en werd assistent-professor. In 1977 werd hij benoemd aan de Universiteit van Manchester. Onderwijskwaliteiten bezit deze man zeker: vol vuur begon hij ons te onderichten uit zijn proefschrift. Het kost ons moeite het gesprek weer op het hoogleraarschap te brengen.

TROTS

Hij is al vanaf april 1979 op de hoogte van de vakature-Pais. Wanneer hij die naam uitspreekt, werkt dat ongewild op onze lachspieren. Maar wat belangrijker is: we hebben de profielschets van de struktuurkommissie er eens bijgehaald. Wat blijkt?

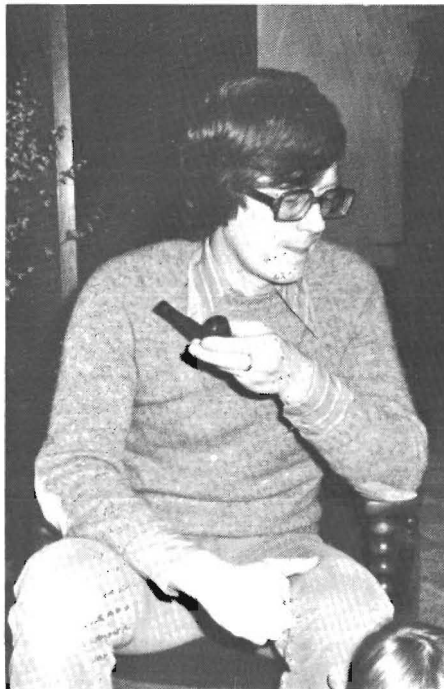
Hij voldoet aan de eerste voorwaarde: het schrijven van een proefschrift, waarvan hij met trots vermeldt, dat het op de M.I.T. als een standaardwerk wordt gezien. Daarnaast heeft hij al ruim 20 wetenschappelijke publikaties op zijn naam staan. Daaruit blijkt, dat hij goed is ingevoerd in de prijstheorie, de tweede voorwaarde van de kommissie. Met de derde voorwaarde: het onderricht geven aan eerste- en tweedejaars, heeft hij wat moeite, omdat hij zijn grote wiskundige kennis niet kwijt kan, reden waarom hij doktoraal-onderwijs preferert.

Ten aanzien van de vierde voorwaarde lijken er weinig problemen: hij kan bogen op een ruim 10 jaar lange ervaring als docent, waarbij hij experimenten niet uit de weg zegt te gaan. Met het projekt-onderwijs is hij enigmatische vertrouwd.

De marxistische benadering is volgens hem geen probleem, hoewel hij wel enige tijd nodig zal hebben zijn kennis in deze wat op te vijzelen.

TAALPROBLEEM

Empirisch onderzoek verrichten, de vijfde voorwaarde, doet hij reeds jaren. Over het koördineren van de vakgroep en bestuurlijk werk binnen de fakulteit laat hij zich niet uit, hoogstens dat hij zich daarvoor eerst op de hoogte zal moeten stellen van de Nederlandse situatie. Het grootste probleem zal de moeilijke nederlandse taal worden, doch we wijzen hem op het feit, dat hij niet de eerste Brit is, die aan deze fakulteit verbonden is en dat daarnaast veel studenten Engels spreken.

AANDOENLIJK

We worden onderbroken door de binnenkomst van zijn vrouw en zoontje, die ons koffie en broodjes komen brengen. Het kind vliegt direkt af op onze mikrofoon en we zijn getuige van het aandoenlijke tafereel.

reeltje van een vader, die geduldig uitlegt, dat papa even moet werken en dat zoonlief de "mike" nog even niet mag opeeten.

LOBBY

Van zijn politieke voorkeur maakt hij geen geheim: hij zegt aanhanger te zijn van Tony Benn (links binnen de Labourpartij), hoewel hij diens scherpe polariserende optreden niet altijd onderschrijft. Over Nederland en in het bijzonder Amsterdam weet hij veel. De vraag, waarom hij zich op een opvallende wijze presenteert, beantwoordt hij met: "Ik weet niet, of ik er wel zo goed aan doe, me op een dergelijke manier kandidaat te stellen, het zou weerstanden kunnen oproepen; anderzijds doe ik niets, dat verkeerd begrepen kan worden. Ik preferer duidelijkheid; nadrukkelijk wil ik stellen, dat ik geen kontakten heb met wie dan ook van de economische fakulteit; dat zou misverstanden kunnen oproepen en een lobby veronderstellen. Ik denk, dat mijn geloofsbrieven duidelijk bewijzen, dat ik de funktie aankan. Het wachten is alleen nog op de sollicitatie-oproep".

KRUIWAGEN

De benoemingskommissie kan dus verzekerd zijn van minstens één reactie op de sollicitatie-oproep. Tijdens de lunch verzekert hij nogmaals met nadruk, dat hij niemand van de fakulteit zelfs maar kent, dit om de indruk te vermijden, dat hij een "kruiwagen" heeft. Het zou volgens hem alleen maar in zijn nadeel werken. We geloven hem op zijn woord. Mocht iemand van de benoemingskommissie of de staf schrikken van de coverfoto, dan is duidelijk dat de fakulteit binnen afzienbare tijd op zijn kop staat. U wordt op de hoogte gehouden.

BB en NdB
foto's:HS

VAKBONDSSTAAT

Zijn we op weg naar een "vakbondsstaat", een staat waarin de vakbeweging onevenredig veel politieke en economische macht heeft? De jurist Couwenberg en de econoom Van Meerhaeghe denken van wel.

Naar mijn mening hangt het antwoord op deze vraag echter af van twee andere vragen. In de eerste plaats: wat is macht? In de tweede plaats: wat zijn de doelstellingen van de vakbeweging?

De vraag wat macht is, laat zich nog het gemakkelijkst beantwoorden. Macht is het vermogen om iemand zijn wil op te leggen. Dit vermogen ontstaat door de mogelijkheid tot het treffen van sancties. Politieke macht berust op de mogelijkheid dat de vakbeweging politici electorale schade toebrengt, bijvoorbeeld door een negatief stemadvies. Economische macht vindt zijn grondslag in het stakingsrecht, waardoor de vakbeweging de winst, de afzet of de consumptie kan bedreigen.

DOEL

De vakbeweging kan dus in beginsel langs politieke en economische weg zijn wil doorzetten. Maar wat wil de vakbeweging dan? Dat is de hamvraag. Ik houd het er op dat de vakbeweging primair streeft naar ledenwinst. Ledenwinst die op drie manieren kan worden bereikt. De vakbeweging kan leden winnen door het geven van individuele rechtshulp of het verkopen van transistor-radio's met korting. Zij kan ook leden winnen door een materieel gunstige CAO af te dwingen met veel loonsverhoging. Zij kan tenslot-

te leden winnen door te knokken voor collectieve voorzieningen en werkgelegenheid bij de overheid.

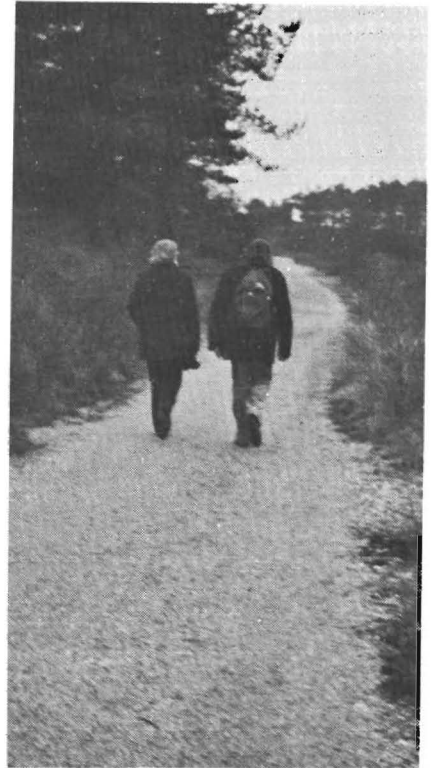
MACHT

Over de macht van de vakbeweging op het gebied van rechtshulp is niets met zekerheid bekend. Ik denk dat de vakbeweging op dit punt zeer machtig is.

In een zeer heldere bijdrage op het concilie over inkomensverdeling te Noordwijkerhout heeft ons aller Jan Pen ("Kijk, economie!") aangetoond dat de vakbeweging ook macht heeft om de lonen verder op te drijven dan op grond van de schaarste gerechtvaardigd zou zijn. In de periode 1938-1970 daalde het winstaandeel in het nationale inkomen fors en meer dan de helft van deze daling kan niet verklaard worden met neo-klassieke schaarstetheorieën. Verlies van koloniën, huuren pachtbeleid en economische macht van de vakbeweging zijn hier de belangrijke factoren.

LONEN

Tot nu toe leek de vakbeweging machtig maar sinds vorige zomer weten wij dat er één ding is dat de vakbeweging niet kan. Zij kan de lonen wel laten stijgen maar ze kan de lonen niet laten dalen. De vakbeweging is namelijk niet in staat om degenen die weigeren te "matigen" met sancties te treffen en komt daardoor in een Prisoners' Dilemma terecht. Collectieve goederen

De auteur met echtgenote in de Kennemerduinen op 3 februari jl. Foto: H.S.

kan de vakbeweging eisen, maar zij kan er niet voor betalen. Met betrekking tot de overheid is de vakbeweging dus even machteloos als de klant in de winkel, die weliswaar schimpt en dreigt, maar zijn portemonnaie verloren heeft en daardoor geen koopkrachtige vraag kan uitoefenen. Machteloos zal de vakbeweging moeten toezien dat de opvolger van minister Andriessen de collectieve voorzieningen stukje bij beetje afslacht. De vakbondsstaat is derhalve geen wijkend, maar vooralsnog een wijkend perspectief.

Hans van den Doel

GRONINGS ECONOMIE

ALS ENIGE FACULTEIT PROJECT-ONDERWIJS

Mijn reis naar Groningen valt op de dag van de Herdenking van de Februari-staking van 1941. Ik moet daarom voor zes uur weer in Amsterdam terug zijn. Dat betekent dus vroeg op, want ruim zes uur van de dag gaat "verloren" aan reizen. Wel natuurlijk tijd om in de trein nog wat voor te bereiden. Bij het doorlezen van de studiegids wordt mijn aandacht getrokken door het projekt-onderwijs. Al bijna 10 jaar draait in Groningen dit onderwijssysteem voor een aantal studenten die dat kiezen. Sinds die tijd zijn er verschillende thema's aan de orde geweest zoals: de strokarton, ploegendienst in de aardappelmeel, overheidssteun aan bedrijven en de scheepsbouw. Het projekt dat nu loopt, behandelt de jeugdwerkloosheid. En omdat de Aktie Groep Economen bij ons een soortgelijke themagroep heeft gestart, leek het me interessant deze onderwijs vorm in Groningen eens te bekijken.

Studenten die deelnemen aan het projekt-onderwijs in Groningen kunnen daar op verschillende manieren studiepunten voor krijgen. Ze kunnen ondermeer een keuze- of hoofdvak, geheel of gedeeltelijk in het kandidaats of het doktoraal laten vervallen, en dit compenseren in het projekt-onderwijs. Kandidaats- en doktoraalstudenten nemen in deze onderwijsvorm door elkaar deel. Ze maken in een of twee jaar gezamenlijk één onderzoeksrapport. Tijdens bepaalde fasen van het projekt wordt er soms in kleinere groepen gewerkt, bestaande uit studenten van verschillende fasen. In het uiteindelijke gezamenlijke rapport zijn de individuele bijdragen niet meer terug te vinden. Het rapport wordt op omvang en nivo door een begeleidingscommissie van de Fakulteitsraad beoordeeld. De projektgroep regelt zelf welke student hoeveel studiepunten gekompenseerd krijgt, dit onafhankelijk van de tijd die de student gedurende het projekt heeft willen besteden. Het gaat om 20% van een studiejaar.

PROJEKTOPZET

Belangrijk in de Groningse opzet is dat de keuze voor het te bestuderen onderwerp bij de studenten ligt. Voor het maken van deze keuze wordt ruim tijd ingeruimd: drie maanden. Hierbij gelden twee algemene doelstellingen - het onderzoek moet onderliggende groepen steunen, - het moet de wetenschapsopvatting die voorkomt uit de keuze voor de eerste doelstelling vergelijken met de traditionele wetenschapsopvatting. Er is geen sprake van probleemgericht onderzoek. Het probleem moet namelijk eerst worden uitgewerkt aan de hand van criteria die voortvloeien uit bovengenoemde doelstellingen. Deze eerste fase is voor de leerervaring essentieel. Het draagt ertoe bij dat het hele produkt zich kenmerkt door het feit dat concrete kennis wordt opgedaan, dit in tegenstelling tot vele vakken in het gewone onderwijsprogramma. Het huidige onderzoek naar jeugdwerkloosheid is gestart met een uitgebreide enquête bij grote onderne-

Dit is alweer de laatste aflevering in de serie "wat kunnen we leren van andere economische fakulteiten". Na eerder de V.U., Rotterdam, en Tilburg, deze keer dus Groningen. Nu zijn er mensen die denken dat ze van Groningen alleen maar wijzer kunnen worden door het aardgas. Maar die miljardenver-slinders zijn toch voornamelijk op de Shell-burelen en bij Economische Zaken te vinden.

Sinds Fré Meis weer spreekbuis is van de Groningse aktiekommissie, weet iedereen dat Groningen geen win-gewest is. En dat is dan snel geleerd, zo heeft ook de F.N.V.-top nu ondervonden. Van de strijd van de aktiekommissie is op de Ekono-mische Fakulteit niet veel terug te vinden. Het ivorentoren aandoende gebouw op de "campus" buiten de stad is wat dat betreft niet alleen letterlijk in de nevel gehuld, zoals dat het geval is als ik er op bezoek kom. Alleen een aantal medewerkers voelt zich bij de akties van de F.N.V. betrokken; de studenten studeren en de G.S.B. (Groninger Studenten Bond) diskussieert alleen maar! Daarvan hoeft de A.S.V.A., helaas, niets te leren. Ik zal me in dit artikel dan ook maar beperken tot het onderwijs. Gelukkig zijn er op dat vlak wel wat ideeën op te doen. Vooral het Groningse projekt-onderwijs, uniek voor neerlandse economische fakulteiten, trekt de aandacht.

mingen over regeringssubsidies voor jongeren. De informatie werd gevraagd door het N.V.V.-jongerenorganisatie. Na de volledige verwerking van deze enquête is men het thema jeugdwerkloosheid theoretisch gaan uitdiepen. In april wordt het eindrapport verwacht.

ONDERWIJS

Voor de begeleiding van de projektgroep stelt de Faculteit een vaste medewerker en een kandidaats-assistent ter beschikking. Iets wat gezien de vraag naar deze vorm van onderwijs te weinig is.

TRADITIONEEL

Aan de Faculteit in Groningen studeren ongeveer 1500 studenten, evenveel als in Amsterdam. De gemiddelde studieduur is net als bij ons 7,5 jaar (\pm 6,5 jaar voor bedrijfsekonomen en 9 jaar voor algemene ekonomen). Groningen verzorgt ook een avond-opleiding. Voor propedeuse en kandidaats wordt hetzelfde programma in minder uren gedoceerd. Het doktoraal programma zal door de avondstudenten waarschijnlijk overdag moeten worden gevolgd, maar dit moet nog worden beslist.

Het docentencorps bestaat uit traditionele ekonomen. Bij bedrijfseconomie veel V.V.D. en C.D.A.'ers, bij algemene ekonomie iets meer (rechtse) P.v.d.A.'ers. Er worden geen vakgroepen micro & macro onderscheiden. De sociale ekonomen zitten in een vakgroep. Het percentage studenten dat bedrijfseconomie kiest, bedraagt 40, tegen 30% algemene ekonomie, 15% sociologische ekonomie en de rest fiscale of regionale ekonomie (vrije studierichting). De studie is vooral tot de doktoraal-fase vrij traditioneel van inhoud; weinig aktuele onderwerpen, overwegend neo-klassieken en Keynes, weinig konfrontatie en weinig ruimte voor een eigen inbreng van de studenten.

PROPAEDEUSE

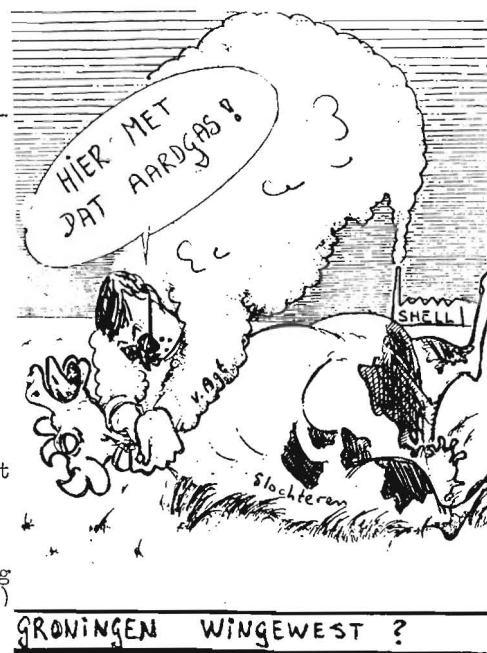
De propedeuse bestaat naast wiskunde en boekhouden uit een inleiding bedrijfseconomie en een inleiding algemene ekonomie. Deze laatste valt uiteen in: Prijsstheorie, macro en internationale ekonomische betrekkingen (ieb). Wiskunde is erg zwaar, en voor velen een struikelblok. Bij bedrijfseconomie wordt een verfoeilijk onderwijssysteem toegepast: I.S.S., ofwel; Individueel Studie Systeem. Dit bestaat uit het zelfstandig bestuderen van 8 opeenvolgende kleine onderdeeljes die middels de computer gedetermineerd worden. Ieder bepaalt zijn eigen studietempo. Onderwijs wordt er in dit systeem niet gegeven. De 1000 "computervragen" zijn openbaar.

KANDIDAATS

De inhoud van het kandidaats-onderwijs wordt sterk bepaald door de bij alle drie de algemeen ekonomische vakken gebruikte boeken van Korteweg en Keesing. Macro verzorgt ook de onderwerpen: groei, conjunctuur, verdelingstheorie en openbare financiën. Onder prijsstheorie valt ook welvaartseconomie, geschiedenis van de ekonomische stelsels en ekonomische theorie. Bij bedrijfseconomie besteedt men veel zorg aan de presentatie van de stof. In de laatste jaren zijn voor de drie onderdelen: financiering & waardering (boek van Bouma) organisatie & leiding en commerciële bedrijfseconomie nieuwe handboeken verzorgd. Voor alle vakken zowel de algemene als de bedrijfseconomische worden luister- en werkkolleges verzorgd. De werkgroepen (20 man/vrouw) hebben veel het karakter

van vragen-uurtjes. De algemeen ekonomische vakken worden gedeeltelijk mondeling getentamineerd. Bij de twee keuze vakken is de keuzevrijheid veel groter dan in Amsterdam. Ook marxistische ekonomie staat op de lijst en vakken zoals polemologie en onderwijsplanning en -ekonomie. Dit naast de vele andere aan ekonomie verwante vakken.

Naast de keuze vakken zijn er nog 4 verplichte bijvakken: bedrijfsadministratie, informatika, methodologie, en technieken van ekonomisch onderzoek. Daarnaast is men verplicht twee excursies (georganiseerd door een kandidaats-assistent) te volgen en een stage van 3 à 4 weken te lopen. Bij bedrijfseconomie verzorgt men overwegend stages bij bedrijven, bij algemene ekonomie zijn er meer stages op de faculteit. Alle stages loopt men in groepjes van 3 à 4.

In plaats van een stage mag men ook: -assisteren bij een doktoraal onderzoeksprojekt, -een werkexcursie organiseren, -deelnemen aan onderzoek.

Men kan zowel de stage, een keuze vak als 2/3 van één hoofdvak vervangen door deelname aan het projekt-onderwijs. Twee derde van één hoofdvak kan ook vervangen worden door een ander keuze vak.

DOKTORAAL

In het doktoraal kiest men uit zes specialisaties: algemene ekonomie, bedrijfs-ekonomie, fiskale ekonomie, bestuurlijke informatika, sociologische ekonomie en regionale ekonomie.

Bij algemene ekonomie kiest men uit 6 vakken 3 hoofdvakken uit: prijstheorie, macroie, openbare financiën, marxistische ekonomie en vergelijkende analyse van ekonomische stelsels. Alleen van deze laatste twee vakken kunnen wij wat leren. De overige vakken zijn van mindere kwaliteit dan in Amsterdam.

Het Onderwijs en onderzoek bij bedrijfsekonomie staat op hoog nivo, en is vaak toonaangevend in Nederland, vooral de onderdelen Marketing, kosten & opbrengsten en financiering springen eruit. De vakgroep bedrijfs-ekonomie verzorgt in het doktoraal jaarlijks 20 thema onderwijs-blokken, elk een semester lang. Een student

moet gedurende zijn doktoraal 4 semester-blokken lopen. De blokken kunnen jaarlijks wisselen kwa opzet en onderwerp. Gemiddeld nemen 13 studenten aan één blok deel. De eigen inbreng van de studenten in de werkgroepen is groot.

Eventueel kan men één blok vervangen door: een scriptie, stage, literatuurstudie, of deelname aan het projektonderwijs. Eén excursie in het doktoraal is bij bedrijfsekonomie verplicht.

SOCIOLOGIE

In de studiegids lees ik: "ekonomische wetenschap kan een waardevolle bijdrage leveren aan het oplossen van problemen maar het hanteert soms een te beperkte interpretatie van de realiteit om een heel probleemveld te overzien".

Dit was het argument voor het starten van een nieuwe afstudeervariant: ekonomische sociologie.

In de korte bestaansperiode heeft de vakgroep ekonomische sociologie een goed programma ontwikkeld. Zo'n 15% van de studenten kiest deze richting. De drie hoofdvakken zijn sociologische theorie en -ekonomie en toegepaste sociologische ekonomie. Voor alle onderdelen moeten werkstukken worden gemaakt. Vooral in het derde blok staat het eigen onderzoek, ook veldwerk, centraal. De vakgroep is in verregaande mate gedemocratiseerd en op de wettelijke vakgroepvergaderingen treft men altijd veel studenten aan. Kwa wetenschappelijke opzet is het programma te vergelijken met de studie die Cargedie op onze fakulteit aanbiedt.

De regionaal ekonomische variant schijnt, naar horen zeggen, wel aardig. De vakgroep werkt samen met de provinciale planologische dienst van Groningen. Maar weinig studenten kiezen deze variant. In het doktoraal kan men in alle afstudeer-richtingen uit een hele

serie keuzevakken kiezen. Een paar zal ik er noemen, waarvan ik meerdere malen hoor dat ze positief gewaardeerd worden: marxistische ekonomie, arbeidsekonomie (De Galan), een leuk vak over aktuele ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, methoden & technieken, methodologie & ontwikkeling van het ekonomisch denken.

TUTOREN

Een aantal bij vakgroepen gestationeerde kandidaats-assistenten heten "tutoren". Studenten in de propedeuse die in al te grote moeilijkheden komen worden door de studie-adviseur doorgestuurd naar deze tutoren, die dan voor verdere begeleiding zorgen. Ook is het in Groningen geen uitzondering als kandidaats-assistenten werkkolleges voor het eerste jaar verzorgen.

De studenten in Groningen zijn voor wat hun studiebelangen georganiseerd in jaarraden. Elk "jaar" kiest in deze officieel door de fakulteitsraad ingestelde jaarraden, 6 studenten. Deze studenten onderhandelen over de opzet van de studieprogramma's. Studenten in de vakgroepen hebben minder inbreng, omdat het aantal vertegenwoordigers ten opzichte van het aantal stafleden gering is. Alleen daar waar ook een serieuze samenwerking wordt nagestreefd welke ook invloed kan hebben op de programma's (bij sociologische ekonomie en bij het projekt-onderwijs) is de inbreng van studenten groter.

In deze serie is het traditie geworden om ook wat te zeggen over de bibliotheek. Ik zal dat nu ook weer doen, omdat ik vind dat onze bibliotheek veel beter zou kunnen zijn. In Groningen is er voor de Ekonomische Fakulteit één geïntegreerde bibliotheek en dokumentatiedienst. Dit blijkt goed te werken. Er is ook een verzameling jaarverslagen aan-

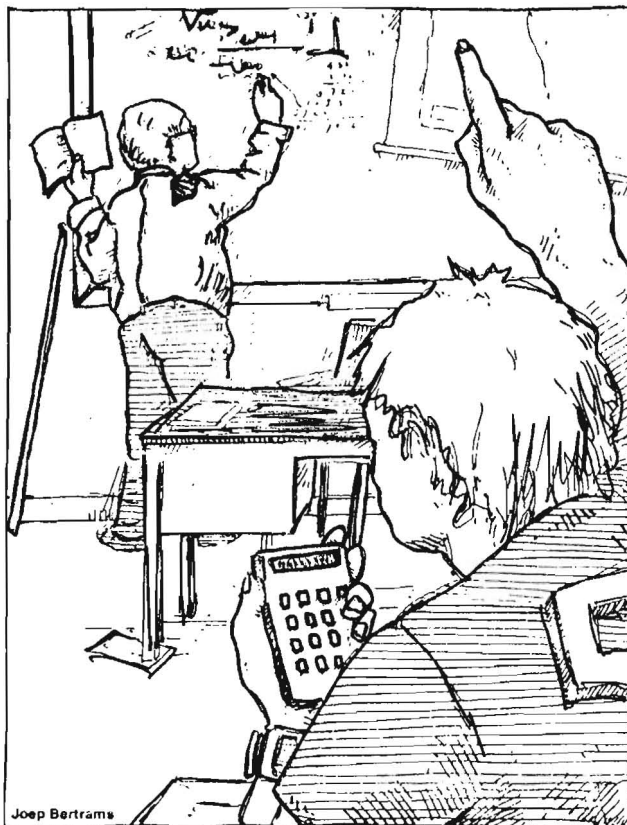
PROJEKTGROEP EKONOMIE

wezig. Daarnaast zijn de fiches van de Economische Voorlichtings Dienst in Den Haag aanwezig. Een daar besteld boek is in de regel met een week in Groningen.

MARTINI

Tot slot wijs ik nog op de voordelen die Groningse studenten wordt geboden rond de Martini-toren. Het kleine centrum rond de toren kent een hoge kroeg-dichtheid. De gezelligheid van de Groningse binnenstad is alom bekend en dat is voor studenten toch van belang. Met dit understatement ben ik gekomen aan het einde van dit artikelen tevens van deze serie. Voor wie het allemaal heeft uitgelezen, wil ik nog vermelden dat alle studiegidsen, literatuurlijsten en selektieta-bellen die ik bij het schrijven van deze stukken heb verzameld, zijn gedeponereerd bij Coen Teulings van de Aktie Groep Economen. Wil men alleen de studiegidsen inzien dan kan men ook bij Bert van Gelder terecht.

Piet de Vrije

Werkgroepen meestal vragenwurtje

jonge economen start uw carrière in de accountancy

Wij zijn een groot landelijk accountantskantoor met meerdere vestigingen in het buitenland. De algemene controle- en advieswerkzaamheden worden o.m. ondersteund door een groep accountants die zich hebben gespecialiseerd in de controle van geavanceerde geautomatiseerde administraties.

Mede als gevolg van de regelmatige uitbreiding der werkzaamheden zoeken wij contact met jonge economen, die voornemens zijn de post-doctorale accountantsopleiding te gaan volgen of deze reeds hebben aangevangen en die zich willen bekwamen in de algemene accountantspraktijk. Desgewenst kan na enkele jaren gekozen worden voor een specialisatie op de controle van geautomatiseerde administraties.

Met hen die de uitdaging aandurven tot combinatie van een grondige en gevarieerde praktijkopleiding met interne cursussen naast de universitaire accountantsopleiding zouden wij gaarne in contact komen.

U gelieve daartoe te schrijven aan de heer Drs. J. Koelewijn, Hoofd Sociale Zaken, bij wie u ook telefonisch nadere inlichtingen kunt inwinnen (070-949250), Sir Winston Churchilllaan 370, 2285 SJ Rijswijk. Van de definitieve selectie-procedure zal een psychotechnisch onderzoek deel uitmaken.

**MORET
&
LIMPERG**

WINKELPLEZIER

In Rostra 75 berichtte ik U reeds over een bezoek van Willem Bouman en mijzelf aan het Centraal Magazijn de Bijenkorf in Woerden. Naast dit gesprek hadden wij ook een onderhoud met dhr. Ernst Gottlieb. Ernst Gottlieb is verbonden aan het reclameburo Young & Rusicam-Koster bv en in die hoedanigheid vaak bezig met het ontwikkelen van reclamekampagnes voor de Bijenkorf (denk bv aan: I love New York). Met hem spraken wij voornamelijk over de vestiging Amsterdam.

Zoals ik reeds in mijn vorige artikel heb opgemerkt, ondervond ook het bedrijfsleven de gevolgen van een verengde binnenstad vanaf begin jaren '70. Het waren (zijn) niet enkel problemen op het gebied van goederenvervoer en -opslag die hierbij, voor met name het winkelbedrijf van grote relevantie zijn. In Rostra 75 heeft U kunnen lezen dat wat betreft het goederenvervoer, -opslag, een redelijk afdoende oplossing gevonden (voor wat de Bijenkorf betreft).

LUXE

Van ouds her heeft de Bijenkorf getracht zich te onderscheiden van haar concurrenten door een luxer assortiment aan te bieden. Een luxer assortiment bestaat echter uit goederen in een hoge(re) prijsklasse. De doelgroep waar de Bijenkorf zich op richt bestaat dan ook uit de konsumentengroepen A en B. Ter verduidelijking moet hier gezegd worden dat de konsumenten door het bedrijf (en niet alleen de Bijenkorf) worden onderverdeeld in de doelgroepen A, B, C, waarbij doelgroep A een inkomensgroep van groter dan 80000 gld voorstelt, B tussen de 80000 en 60000 gld en zo verder.

DOELGROEP

Het woningbeleid van de gemeente Amsterdam (voor zover van een consistent beleid sprake is) had tot

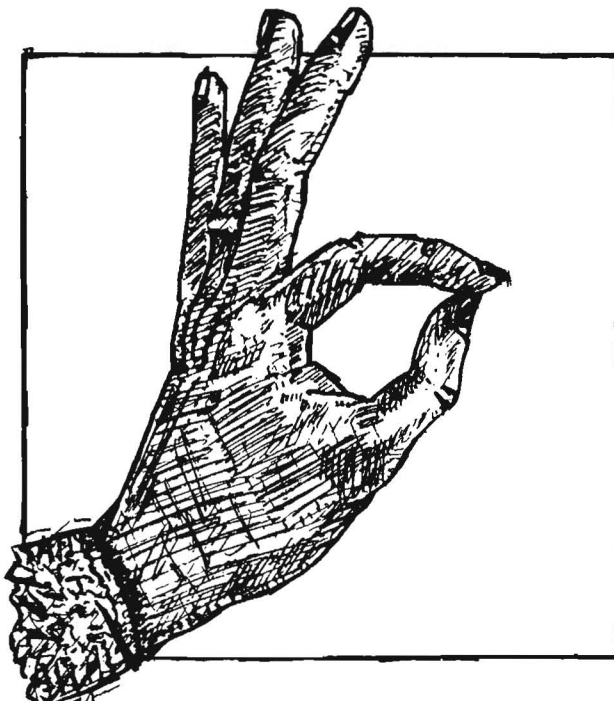
gevolg dat veel inkomensgroepen A en B uit de binnenstad vertrokken naar hetzij 'betere' wijken hetzij verder weg (bv het Gooi). De specifieke doelgroep van de Bijenkorf vertrok dus in grote getalen uit de stad. Daarnaast werd het voor deze groep mensen ook steeds minder aantrekkelijk om te gaan winkelen in de binnen-

stad want zij konden (kunnen) hun auto er niet meer kwijt.

De reactie van een aantal andere winkelbedrijven liet de gevolgen zien. Nieuwe winkelstraten kwamen voor deze doelgroepen in trek. Winkelstraten meer uit het centrum gelegen waar de toegangswegen nog ruim zijn en meer parkeerplaatsen voorhanden. Hierbij denken wij met name aan de Beethovenstraat, PC Hoofdstraat en aan bedrijven als Focke & Meltzer en Van Dungen (sigarenmagazijn voorheen op de Dam). De Bijenkorf daarentegen kon en wilde niet weg, zodat naar andere oplossingen gezocht moest worden.

Hoogfijn

Met deze cirkel kan men tonen dat men zeer tevreden is over de kwaliteit van het gebodene (een tournedos, een toneelstuk, een gedicht, een maatkostuum, een politieke toespraak, een preek, het kan van alles zijn): hoogfijn, pico bello, puntgaaf, werkelijk voortreffelijk. Men kan het ook propagerend gebruiken. 'Hoe is de forel, ober?' De kelner maakt rondje met duim en wijsvinger en staart zijn klant aan met iets van vreugdevolle ernst.

" c 1979 Pat Andrea en Herman Pieter de Boer / United Dutch Dramatists De Perponcherstraat 116 2518 TA Den Haag

uit: "Nederlands Gebarenboekje" - Elseviers Literaire Serie Elsevier Manteau - A'dam.

PARKEERGARAGE

Enerzijds had dit de ontwikkeling van het centraal magazijn in Woerden tot gevolg. Anderzijds ondervond de vestiging Amsterdam ook de nodige veranderingen. Als eerste merken wij op dat de expeditie afdeling aan de Warmoesstraat zo is geherorganiseerd, dat de geederenverwerking in principe snel kan geschieden, waarbij de vrachtwagens tijdens het laden of lossen of een korte wachttijd niet van de openbare weg gebruik hoeven te maken. Voorts de plaatsing van een parkeergarage tussen Bijenkorf en Beursplein. Het doel is duidelijk: mensen die in de Bijenkorf winkelen moeten hun boodschappen snel kwijt kunnen zonder er hele einden mee te hoeven sjuwen. Dat de parkeergarage geënt is op de Bijenkorf bezoekers blijkt uit het sterk progressief oplopend tarief voor de garage.

EFFECT

Veel mensen waren bang dat de ekstra capaciteit aan parkeerplaatsen een vergrote stroom voertuigen naar de binnenstad tot gevolg zou hebben. De gemeente heeft dit gedeeltelijk voorkomen door in de directe nabijheid van de Bijenkorf 350 parkeerplaatsen op te heffen (capaciteit van de garage is 500 auto's) Wat het netto effect zal zijn is nog moeilijk te overzien. In ieder geval ondervinden de buurtbewoners wel het nadeel van duurder geworden parkeerruimte.

De onderscheiding voorheen van doelgroepen naar inkomen is enigszins verruimd. De laatste jaren was het bonbedrag bij de Bijenkorf teruggelopen tot onder de f10,-. Te weinig voor een warenhuis dat zich kwalitatief hoog wil onderscheiden. Toch richt men zich bij de heroriëntatie van de Bijenkorf niet alleen op de hogere inkomensgroepen. Naast deze potentiële grote besteders zijn er ook andere groepen die veel te besteden hebben (bv 'de jeugd'), waar de inrichting en publiciteit ook aantrekkelijk voor moet worden gemaakt.

BUITENLAND

"De matheid van de jaren 70" De mensen lopen niet meer snel warm voor een aantal activiteiten die door bedrijven werden georganiseerd ter stimulatie van de verkoop. Met vernieuwde energie gaat de Bijenkorf echter de jaren '80 in en men wil de nieuwe

aanpak dynamies houden. Helemaal zelf verzonnen is deze aanpak niet. De Bijenkorf maar ook het reclameburo oriënteren zich regelmatig in het buitenland op de ontwikkelingen die zich aldaar voordoen. Grote warenhuizen in o.a. London en New York dienen hierbij als voorbeeld.

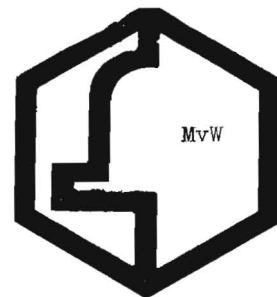
PLEZIER

De nieuwe inrichting van de Bijenkorf (waarvan een schets in de etalage is te zien) is sterk gebaseerd op de nieuwe

aanpak: de ruime lichthal annex (rol)trappenhuis die duidelijk overzicht geeft en waarbinnen ruimte is geschapen voor het organiseren van activiteiten. De indeling van de etages die door de creatie van veel kleine winkelkeenneden het winkelplezier moet bevorderen. Denk hierbij aan de 'winkel vol winkeltjes' van AH en aan het idee van een overdekte winkelgalerij.

VOORDEEL

Wil de Bijenkorf concurrerend blijven werken tov bv de PC Hooftstraat en de Beethovenstraat dan zal zij voor goede verbindingen moeten zorgen en parkeergelegenheid moeten bieden, zoals geschied. Bijkomend voordeel ondervinden nu ook de winkels en bedrijven in de direkte omgeving van de Bijenkorf. Enerzijds onderscheiden wij de winkels mikkend op dezelfde doelgroepen als de Bijenkorf in o.a. Damstraat, Kalverstraat/Nieuwendijk. Anderzijds biedt deze situatie meer levenskansen ook voor kleinere winkeltjes die profiteren van de stroom mensen aangetrokken door de Bijenkorf. Te verwachten valt dan ook dat er in de panden in de Warmoesstraat, die nu nog door de Bijenkorf worden gebruikt ivm de rommel rond de verbouwing, na voltooiing van de werkzaamheden weer winkels zullen komen (of in ieder geval actief gebruikte bedrijfsruimte).

PROFESSOR GOEDHART:

NEDERLAND IN HET JAAR 2000 VRIJWEL

"Bij mondelinge tentamens prefereer ik een gesprek boven een simpel vraag- en antwoordspelletje. Ik sta principieel op het standpunt, dat een doctoraal tentamen dient, om te kijken, op welk niveau je met iemand kunt praten en niet zozeer om alleen definities van iemand te horen. Heertje is blijkbaar van mening, dat ik mijn naam eer aandoe door op deze manier te examineren. Hier zit waarschijnlijk achter, dat, toen Heertje hier assistent was, ik het op een kritiek moment sterk met hem oneens was over toenmalige eerstejaarstoetsen. Hij zag dat nogal zwart-wit. Ik heb toen een keer al zijn uitslagen gecorrigeerd en heel andere cijfers gegeven. Dit heeft hij denk ik nog niet vergeten".

Hij is bijna 62 jaar en sinds 1949 hoogleraar aan deze faculteit. Klein van postuur, onberispelijk gekamd haar, gekleed in een grijs blauw pak, waarin ternauwernood een ruit valt te ontdekken. Witte pochet. Gezeten aan het hoofd van een grote tafel lijkt hij zich volkomen op zijn gemak te voelen. Zelfverzekerd kijkend is het alsof hij ieder moment de vergadering zal gaan openen.

Prof. dr. C. Goedhart vindt het prettig om met "professor" aangesproken te worden. Hij is dat van oudsher gewend, doch neemt het niemand kwalijk, wanneer "meneer Goedhart" gezegd wordt. Vindt "professor" stijlvoller. Merkt met enige trots op, de nestor onder de professoren te zijn.

ST. EMILION

"Hartelijk bedankt, zeg, dát is een mooie". Zijn reactie op een St. Emilion, die we meegebracht hebben, is die van een kenner. Zegt Frankrijk van A tot Z te kennen door de vele vakanties in dat land.

"Daarvóór ging ik met de kinderen naar Oostenrijk, da's veel goedkoper". Enkele jaren geleden kocht hij een huisje in Spanje, aan de Costa Brava. Hij hoopt daar te zijnertijd een groot gedeelte van het jaar te gaan wonen, doch wil in Nederland een pied-à-terre aanhouden in verband met de kinderen en kleinkinderen.

Hij heeft geen al te beste ervaringen met interviews. De laatste jaren zijn zijn tv-optredens sterk in aantal gedaald: "Als je boven de zestig bent, heb je minder de neiging om op de voorgrond te treden dan tussen de dertig en de vijftig.

Vóór hij op zijn 31e hoogleraar werd, was hij chef Studiedienst Nederlandsche Bank. Het hooglerschap was toen zeer aantrekkelijk: "ik heb geen spijt achteraf, dat ik dit gekozen heb, hoewel het één van de moeilijkste beslissingen van mijn leven is geweest om mijn carrière bij de Nederlandsche Bank op te geven. Kessler is me opgevolgd en zit, zoals U weet, daar in een topfunctie".

GEVAL APART

Sinds 1957 is Goedhart voorzitter van de Raad voor de Gemeentefinanciën en is uit dien hoofde zeer vertrouwd met de financiële problemen, waarin een aantal gemeenten verkeren. Amsterdam is in zijn ogen een geval apart vanwege zijn bijzondere problemen: oude binnenstad, veel monumenten, ongewoon bevolkingsverloop, veel bejaarden. Toch is hij van mening, dat het allemael wat royaal gaat: "in het achterhoofd leeft toch wel de gedachte, dat den Haag wel bijspringt, wanneer het fout gaat; als er één stad is, waar je niet in de eerste plaats aan een metro denkt, is dat wel een stad als Amsterdam, gebouwd op de blubber; de technici hebben een overwinning behaald op de economen. De dienst Publieke Werken is hier een soort staat in de staat".

„BLIJFT DE COLLECTIEVE SEKTOR GROEIEN, DAN TELT UITSLUITEND GRASETENDE WELZIJNSWERKERS”.

Hoewel er veel studenten zijn, die in het doctoraal Openbare Financiën als hoofd- of bijvak kiezen, heeft Goedhart slechts één medewerker (van der Staak) en een assistent (Aart Waterbolk). De nadruk ligt op de onderwijstaak; onderzoek dient ook wel plaats te vinden, doch op bescheiden schaal, omdat op het gebied, dat door de openbare financiën wordt bestreken, veel onderzoek verricht wordt door bureaus en instellingen, die veel beter uitgerust zijn. Wel verwacht hij van medewerkers, dat zij een proefschrift schrijven: "als er iemand de kans, de tijd en de gelegenheid heeft om aan een dissertatie te werken, is het wel een medewerker".

Hij beantwoordt veel vragen met zijn pijp op de onderlip, driftig inhalerend en uitblazend om de brand erin te houden. Dat lukt voortreffelijk. Tijdens ons gesprek behoeft hij slechts één keer gebruik te maken van lucifers en dan alleen nog maar om de as en de resten tabak los te peuteren. Ook dit kenmerkt de echte econoom dus.

QUASI-POLITIEK

"Het mondeling tentamen is één van de aardigste manieren om contacten met studenten te hebben. Vroeger kwamen ze meer bij me thuis over de vloer, vooral wanneer er een nieuw SEF-bestuur gekozen was. Nu is alles veel massaler natuurlijk".

Over studentengroeperingen: "Ik vind het jammer, dat er een opsplitsing is in fracties naar quasi-politieke indeling. Er zou sprake moeten zijn van één grote be-

langengroepering. De student moet wel inspraak hebben, maar niet meebeslissen. Reeds vóór de Maagdenhuisbezetting waren we bezig, om de inspraak van zowel staf als studenten te organiseren. Daarin waren wij de enige faculteit in Nederland. Ik vond dat een aardige constructie en dacht, dat de studenten dat ook wel aardig vonden. Trouwens, de Maagdenhuisrevolutie was geen studentenrevolutie. De wetenschappelijke staf wilde een sterkere positie ten opzichte van de kroon-docenten. De studenten hebben zich maar al te graag voor dat karretje laten spannen".

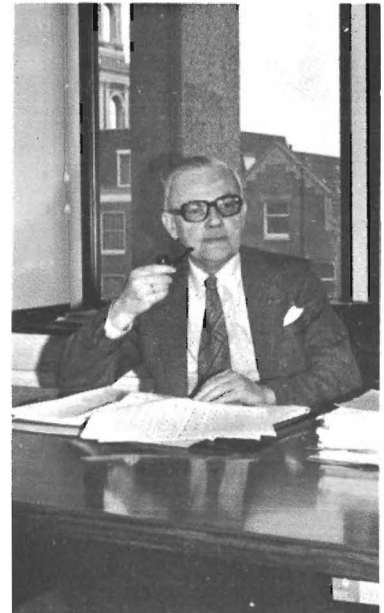
De W.U.B. is volgens Goedhart teveel opgezet naar analogie van het Gemeenterecht, hoewel de universiteit eigenlijk geen bestuurlijke organisatie is, waar een aantal burgers samenwerken en een bestuur in het leven roepen. Veeleer is er zijns inziens sprake van een produktie-organisatie, waar onderwijs wordt aangeboden aan onderwijsvragende studenten, dus een verhouding van producent tot consument. Door de gekozen analogie heeft men de bestuurlijke, op politieke partijen steunende organen, veel te veel doorgevoerd binnen de universiteit.

Naast zijn voorzitterschap van de Raad voor de Gemeentefinanciën, is Goedhart Koninklijk Commissaris bij de Nederlandsche Bank en maakt hij nog steeds deel uit van de C.E.D. (Commissie van Economische Deskundigen)

S.E.R.

Tot voor kort was hij kroonlid van de S.E.R.: "Ik heb het voor deze faculteit altijd van groot belang gevonden, dat een hoogleraar

nevenfuncties heeft, vanwege het contact met de praktijk. Je hebt er weinig aan om vanuit de abstracte theorie alleen maar sprookjes te vertellen. Mijn praktijkervaring gebruik ik voor mijn colleges en de studenten stellen dat op prijs". Dat hij bij het geleidelijk afbouwen van zijn vele bezigheden juist de S.E.R.

als eerste uitkoos, is logisch, omdat de andere nevenfuncties veel dichter bij zijn vak liggen.

Dat de S.E.R. adviezen vooral de laatste jaren zo sterk verdeeld zijn, ervaart hij niet als een groot bezwaar. De verschillende gezichtspunten komen dan duidelijk naar voren en dat acht hij beter dan een slap compromis. De bewindsman heeft alle argumenten duidelijk voor zich, doch ziet daarentegen zijn politieke beslissing minder gemakkelijk aanvaard.

Hoewel de V.U.T. voor hoogleraren nog niet rond is, denkt Goedhart wel, dat hij dat hij in 1981 zijn professoraat gaat beëindigen, wanneer de regeling er is.

Op onze opmerking (van van den Doel afkomstig?), dat de V.U.F. alleen voor arbeiders behoort te gelden, zegt hij grinnikend: "Ik ben toch ook een arbeider!". Op de keuze van zijn opvolger heeft hij nauwelijks invloed. Bovendien mag daaraan pas gedacht worden, wanneer de plaats vacant is. Dit vloeit voort uit het beleid van het College van Bestuur een aantal vacatures te behouden om redenen van budgettaire aard. Hij acht het een slechte zaak, dat de procedure voor zijn opvolger zo laat gestart kan worden: "Ik heb altijd gedacht: als ik wegga, dan kondig ik dat tijdstip van te voren aan, zodat er tijdig een opvolger is. Nu is dat niet het geval en dat is voor het onderwijs niet zo'n goede zaak".

Rijikbaar denkt hij, net als wij, aan de reeds twee en een half jaar slepende zoekactie naar een opvolger voor zijn vakgroepcollega Pais, waarbij telkens weer de batterijen van de lantaarns leeg blijken: een klucht met veel dramatiek.

ZIJLSTRA

Door zijn bezigheden heeft Goedhart tientallen jaren zeer dicht bij belangrijke besluitvormingscentra gezeten: Haagse bewindslieden en gemeentebestuurders. Wanneer de vraag gesteld wordt, wie hij als een zeer bekwaam minister heeft ervaren, zegt hij direkt en zonder omwegen: "Zijlstra slaagde er altijd in, zijn wetenschappelijke integriteit in de politiek te bewaren. Hij liet zich niet leiden door politieke belangen, maar door het landsbelang. Een uitermate integer man".

Herinnerd aan een uitspraak, gedaan tijdens zijn college, dat Andriessen in juni van het vorig jaar over zich heeft laten lopen, zegt hij: "Oh ja, er bestaat ook een sterk overwicht van specialisten (=vakministers) op de generalisten (=minister van Financiën en de Minister-President), en dat is niet zo prettig.

Maar er zijn maar weinig Ministers van Financiën geweest, die sterk genoeg waren tegen de vakministers. Ik denk daarbij vooral aan Zijlstra en Hofstra. Misschien niet toevallig, dat beiden Friezen waren".

Hoewel de Ministers van Financiën met een veelheid aan problemen geconfronteerd worden, meent Goedhart, dat er wel degelijk een tegenwicht tenen de vakministers is met behulp van de Inspectie van Rijksfinanciën. Dan, met veel trots: "daar zitten vrij veel oud-studenten van me". Hij geeft toe, dat vooral de meerjarenramingen, door Duisenberg ingevoerd, geen goed gedaan hebben. Omdat de vakministers deze bedragen als minima beschouwen, wordt de Minister van Financiën voor bijna voldongen feiten geplaatst.

STIJVE POOT

Voor de houding van Andriessen in de bezuinigingskwestie kan Goedhart wel begrip opbrengen: "gezien het lange termijnbelang van het land en de enorme problemen van de jaren tachtig, zoals ruilvervalsing, minder aardgas en een eenzijdig exportpakket, zou ik, als Minister van Financiën, mijn poot, eh been stijf houden; het landsbelang gaat bij mij voor, waarschijnlijk ook, omdat ik geen political animal ben.

Het is ook vanwege dit soort dingen, dat ik nooit in de politiek gegaan ben, hoewel ik er meerdere keren voor gevraagd ben. De botsing tussen wetenschappelijke integriteit en partijbelang, dat vind ik zo moeilijk".

Praten over het huidige en het vorige kabinet gaat wat stroef. Diplomatieke antwoorden, weinigzeggende opmerkingen en zeer vaak "eh ja, ja". Hij pakt een sigaretje uit een bijna volle doos, bekijkt het exemplaar zeer zorgvuldig en voltooit het ritueel op de bekende wijze. Het doet denken aan de behoedzaamheid en zorg, waarmee veel Nederlanders iedere zaterdag hun auto wassen en oppoetsen. Dan: "de heren van het kabinet den Uyl rolden vechtende over de straat, bij van Agt wordt het binnenskamers gehouden". Dat het vorige kabinet wat slagvaardiger overkomt, vindt zijn oorzaak in "de overwegend politieke instelling van de vaderlandse pers", die meer sympathie had voor den Uyl dan voor van Agt. Van Agt springt alleen in, als de zaak echt knelt, dan Uyl bemoeide zich veel meer met allerlei zaken. Hij denkt, dat van Agt, mede door zijn opstelling in crises (ja jongens, hier sta ik, ik ben machteloos en kan er ook niets aan doen, heb medelijden) een ruime sympathie heeft weten op te wekken.

Over Pais: "ik heb de indruk, dat hij het heel goed doet. Hij zit natuurlijk in een wat dubieuze positie, hé, enerzijds als vakminister, anderzijds als econoom, die belangstelling heeft voor het economisch evenwicht. Hij helt natuurlijk wel eens over naar de sector, die door zijn departement beheerst wordt en dat brengt hem in een moeilijk parket".

VAN AGT

Over het kabinet van Agt, de besluiteloosheid en de bezuinigingen merkt hij op: "ze zitten wel helemaal in de knoop, het is ook een hele moeilijke zaak vanwege de haalbaarheid in het parlement.

Maar ik heb wel waardering voor de pogingen om om te buigen, want dat is hard nodig. Vaak heb ik gezegd, dat mede omgebogen zou moeten worden in een heel andere richting: het doorlichten van de subsidies, in de ruimste zin van het woord, tot het onderwijs toe en dan bedoel ik het niet meer verschaffen van individuele goederen v6r onder de kostprijs, het vervangen van allerlei belastingen door prijzen en bijdragen, het profijtbeginsel dus. En dat is een heel ander soort ombuigen dan men nu doet. Ook zou ik verder willen gaan met het begrip passende arbeid, met name wat de mobiliteit betreft. Kun je elders een goede baan krijgen, dan zul je die moeten accepteren, op straffe van verlies van het recht op uitkering. Maar dat is in dit land een hele moeilijke zaak".

De spreiding van overheidsdiensten kan volgens Goedhart heel gunstig werken, waarbij hij wijst op het overplaatsen van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds naar Heerlen. Bij de verplaatsing van de P.T.T. naar Groningen plaatst hij vraagtekens vanwege de technische doelmatigheid. Het besluit om de P.T.T. te verplaatsen, is reeds genomen. Uitgelekt is, dat degenen, die niet meeverhuizen, ontslagen zullen worden. Goedhart: Ja, dat is voor de P.T.T. een moeilijke keuze, ik denk, dat het een bijna onontkoombare consequentie van zo'n beslissing is".

VROUWEN

In Nederland nemen verhoudingsgewijs weinig vrouwen deel aan het politieke gebeuren. Zowel in de Tweede Kamer als in het kabinet beheren zij in het algemeen de traditionele portefeuilles. Goedhart: "ik heb de indruk, dat de meeste vrouwen het niet ambi6ren, dat het hun niet zo ligt. Maar ik kan me daarin vergissen. Wel betwijfel ik, of een vrouw m6er moet doen dan een man om zich te bewijzen. Er zijn weinig vrouwen, die economie studeren, maar met

de nodige ambitie kunnen zij evengoed Minister van Economische Zaken worden als mannen. Blijkbaar is het toch een kwestie van instelling. Uitzonderingen zijn er zeker. Zelden heb ik zo'n goede wethouder gezien als mevrouw Vos, wethoudster van Financi6n in den Haag".

COLL. SECTOR

De verhouding tussen collectieve sector en marktsector houdt Goedhart al jaren bezig. Het aantal publicaties hierover van zijn hand bewijst dat. In 1961 reeds wees hij er op, dat de groei van de collectieve sector in de jaren zeventig de fatale grens zou gaan bereiken. Nu, 20 jaar later: "we merken heel duidelijk, hoe de stijging van de collectieve lastendruk via de spiraalwerking, dus de afwentelingspogingen, de inkrimping van de rendementen, doordat niet alles in de exportprijzen kan worden afgewenteld, hoe die mede heeft geleid tot het verminderen van de werkgelegenheid. Collega Stevers heeft dat aan het eind van de jaren zestig op een bijzonder knappe wijze en zeer gedetailleerd voorspeld". Over de ontwikkelingen in de jaren tachtig: "bij wijze van boutade heb ik eens gezegd tegen diegenen, die menen, dat het werkgelegenheidsprobleem vooral door uitbreiding van de collectieve sector zou kunnen worden opgelost: je moet je wel realiseren, dat je dan met een scherpe ineenschrompeling van de economie te maken krijgt. Je importeert wel, maar exporteert niets. Blijft de collectieve sector groeien, dan telt Nederland in het jaar 2000 vrijwel uitsluitend gras-etende welzijnswerkers".

Een middel tegen deze ontwikkeling is volgens Goedhart vooral gelegen in het ombuigen door grotere toepassing van het profijtbeginsel; systematisch nagaan, waarvoor mensen zelf kunnen betalen van wat ze nu gesubsidieerd krijgen. Dat geldt ook voor het onderwijs. De acties tegen verhoging van het collegegeld zijn een duidelijk voor-

beeld van een prijssubsidie, die ten goede komt aan mensen, die later tot de hogere inkomensgroepen gaan behoren. In de sector cultuur en recreatie noemt hij met name de dure balletvoorstellingen, die vooral aan "de meer gegoeden" ten goede komen en "al die onrendabele zwembaden", die alsmaar vraag cre6ren en onrendabel blijven. Voor wat betreft de volkshuisvesting heeft men zijns inziens aan het eind van de jaren zestig een enorme kans gemist om de objectsubsidies (=gebonden aan bepaalde objecten) af te bouwen en op beperkte schaal met subjectsubsidies te volstaan. Tot op heden zijn 6n de subject- 6n de objectsubsidies enorm toegenomen. Gevolg is, dat het geheel nu moeilijk terug te draaien is, omdat een maatschappelijke gewenning is opgetreden.

MARKTSECTOR

De marktsector dient gestimuleerd te worden via het macro- en het mesobeleid. Een absolute voorwaarde in het macrobeleid is het afremmen van de groei van de collectieve sector als bijdrage tot het herstel van rendementen. Ook loonmatiging is dringend gewenst, maar een duurzaam toepassen van de geleide loonpolitiek is naar Goedharts mening een moeilijke zaak. Op meso- of bedrijfstakniveau denkt hij aan innovatie en herstructurering. Het blijkt voor de overheid echter moeilijk om in redelijkheid iets vruchtbaars te doen. Het arbeidsmarktbeleid is een groot knelpunt: "de arbeidsmarkt functioneert slecht. Vraag en aanbod sluiten niet aan. Er zijn bedrijven, die nog wel meekunnen, aan de grens van hun capaciteit zitten, doch aan opvoering daarvan niet behoeven te denken, omdat er niet voldoende personeel is".

Een loonmaatregel acht Goedhart v6rgaand, doch onontkoombaar. Vooral de effectuering is een moeilijke kwestie. Allereerst, omdat het bedrijfsleven er belang bij heeft om loondifferentiatie

toe te passen. Daarnaast voorziet hij grote problemen als de loonmaatregel weer wordt ingetrokken: het gevaar voor een loonexplosie bij wijze van inhaaleffect is levensgroot aanwezig. Kortom, de maatregel heeft nogal bedenkelijke kanten.

Gevraagd naar zijn oud-leerlingen, waarvan er vele hoge posities hebben in vooral ambtenarij en wetenschap: "Het is één van de plezierigste dingen van het hoogleraarschap, te zien, dat je niet voor niets college hebt gegeven. Bij een aantal studenten heb ik wel het gevoel van, die klaart het wel. Intelligentie is belangrijk, maar niet meer dan een randvoorwaarde. Van groter belang vind ik wijsheid en doorzettingsvermogen en dan vooral de wijsheid, het op een enigszins afstandelijke wijze tot een evenwichtig oordeel komen. Onwijsheid is gevaarlijk, de onwijze intelligente is één der gevaarlijkste figuren in de samenleving".

Als lid van de Beheersraad van ROSTRA houdt hij een oogje in het zeil voor wat het financiële gebeuren betreft. In het verleden heeft hij zich sterk gemaakt voor instandhouding van een faculteitsblad. De mededelingenfunctie vindt hij wel wat verwaarloosd, maar heeft er wel begrip voor, gezien de frequentie, waarmee het blad verschijnt. Over de politieke kleur: "ik vind het blad wel wat aan de linkse kant".

GERIDDERD

In 1974 werd hem ter geleheid van het feit, dat hij 25 jaar hoogleraar was, een koninklijke onderscheiding toegekend: Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw: "ik vind dat wel een aardige erkenning voor maatschappelijke verdiensten. Ondanks de lintjesregen, welke een zeker automatisme veronderstelt, vooral in de ambtenarij, krijg je het bepaald niet cadeau. Het aardige is, dat ik de onderscheiding heb gekregen op voordracht van het Ministerie van Onderwijs én van het Ministerie van

Financiën, dus uitdrukkelijk óók voor al het werk náást mijn hoogleraarschap. Dat er in onderscheidingen gradaties zijn, vind ik niet zó gek, die zijn er ook in maatschappelijke verdiensten".

We vragen hem naar de persoon, die bijna levensgroot geportretteerd, deel uitmaakt van het interieur van kamer 3142. "Oh, dat is Pierson, de grote Pierson.

Ik bewonder hem zeer. Ben zelf één der houders van de Pierson-penning, die na de oorlog ook is uitgereikt aan Tinbergen, Hennipman en Kessler. Het is een zilveren penning, uitgereikt als erkenning voor een wetenschappelijke publicatie". Voor de niet-ingewijden: het betreft hier zijn standaardwerk "Hoofddlijnen van de leer der Openbare Financiën".

CANASTA

In de tijd, die overblijft naast zijn professoraat en nevenbezigheden, speelt Goedhart veel kaart (canasta). "Ook ben ik altijd verzet geweest op Franse Romanliteratuur. Ik hoop daar over enige tijd weer wat meer aandacht aan te kunnen geven".

Hij heeft geen verklaring voor het feit, dat de SEP de miljoenennotadag in september j.l. heeft georganiseerd buiten de leerstoel Openbare Financiën om, doch vindt het wel wat merkwaardig. "Ik heb wel een speciaal college over de miljoenennota gegeven, ook voor andere belangstellenden. Dat was iets eerder dan het forum, en ik moet zeggen, dat het een groot succes was". De wat ingehouden lach en de pretogen verraden op dit moment enig leedvermaak, doch hij is té ervaren om méér te laten blijken.

Voorals omdat hij alleen te maken heeft met doktoraalstudenten, meent Goedhart, dat het beeld, dat hij heeft van de hedendaagse student, misschien niet geheel aansluit bij de werkelijkheid.

"Ik bemerk een sterke motivatie en ijver. Maar zeker is, dat doktoraalstudenten mijn vak kiezen en daarnaast al een bepaalde selectie hebben doorstaan. Je hebt er onder studenten altijd wel enkele, waarvan je zegt: zou die er niet beter aan gedaan hebben om niet te gaan studeren, maar, gegeven hun habitus: minder wetenschappelijke aanleg, maar wel praktijkgericht en intelligent, om direkt de praktijk in te gaan. Ze zouden dan op jeugdige leeftijd meer bereikt hebben, dan ze nu bereiken".

Wanneer we al in de deuropening staan, laat hij zich ontvallen: "Hoe belangrijk de marktsector is, weet u maar al te goed. Zonder advertentie-inkomsten zou Rostra niet kunnen draaien". Dat laatste kunnen we ten volle beamen.

Naschrift: dit interview werd afgenomen, daags vóór het aftreden van Minister Adriessen

BR, NdB
foto's: HS

EKONOOM ♀

HAUSFRAU

"Vom Ehemann gibt's nur ein kleines Taschengeld, von den Kindern höchstens mal ein Dankeschön. Dabei müssten Hausfrauen eigentlich ein stattliches Gehalt bekommen", aldus Dr. Jürgen Schacht in Stern. Hij heeft een berekening gemaakt van de waarde van een huisvrouw, waarbij hij als maatstaf heeft genomen datgene, wat een kokkin, naaister, verpleegster, kindermisje enz. verdienen. Eigenlijk had hij ook nog het salaris van een organisatie-deskundige erbij kunnen rekenen, een goedlopend huishouden vergt immers nogal wat organisatietalent.

Schacht komt tot een maandelijks bedrag dat ligt tussen de 1825 DM (huishouden zonder kinderen) en 4255 DM (huishouden met 4 kinderen).

Hij heeft deze berekeningen gemaakt naar aanleiding van een proces dat in Duitsland heeft plaatsgevonden: de familie van een dodelijk verongelukte huisvrouw kreeg door de rechter een maandelijks schadevergoeding (door de verzekering te betalen) van 3680 DM toegewezen. Misschien iets voor nederlandse wedu-naren om te proberen?

SURINAME

"De vrouw in Suriname komt geen stap verder met ontwikkelingsgeld" zo luidt een kop in het Utrechts Nieuwsblad.

Voor de meeste inwoners van Suriname wordt de financiële toestand er niet beter op, de werkloosheid en de prijzen stijgen. En de Nederlandse ontwikkelingshulp komt volgens het artikel slechts ten goede aan de elite, en er worden enorme projecten als het West-Surinameproject van

uitgevoerd. Voor de bevolking blijft er zodoende weinig over, voor vrouwen-emancipatie nog minder.

Bij de Hindoestanen is het gewoonte, dat wanneer een man en een vrouw gehuwd zijn, de man absolute macht heeft over zijn vrouw. Hij kan haar verstoten, waarna zij niet meer mag trouwen en hij wel. De ondergeschikte positie van de vrouw blijkt ook uit de huwelijks-wetgeving: een gehuwde vrouw is handelingsonbekwaam, wat bv. betekent, dat ze geen financiële transakties kan aangaan zonder goedkeuring van haar man. Boodschappen doen (ook een financiële transactie) mag natuurlijk wel, dat moet zelfs, want mannen halen het niet in hun hoofd zoiets te doen, want "een man, die afwast en met de baby gaat rijden, kan daarna toch niet met zijn vrienden een pilsje gaan drinken." Vrouwenmishandeling schijnt steeds meer voor te komen, mannen reageren de spanningen die zij a.g.v. werkloosheid e.d. te verduren hebben af op hun vrouw.

Er bestaan wel vrouwenorganisaties in Suriname, die vooral werken aan bewustwording van vrouwen en verbetering van hun positie via voorlichting en kursussen. Ook wordt aan vrouwen met huwelijksproblemen en/of mishandelde vrouwen tijdelijke opvang verleend. De financiële steun aan deze organisaties is prakties nihil, de Surinaamse regering vindt blijkbaar een prestige-objekt als het West-Surinameproject (waarvan nog zeer onzeker is of het überhaupt wel vruchten af zal werpen) belangrijker dan het subsidiëren van organisaties, die werk verrichten dat werkelijk noodzakelijk is.

LOOPBAAN

In Nederland nemen in vergelijking met omringende landen vrouwen minder deel aan het arbeidsproces. Deze geringe deelname wordt veroorzaakt door het kleine aantal gehuwde vrouwen, dat naast het huishouden nog arbeid buitenshuis verricht.

Voor zover er wel gewerkt wordt, valt er een uitzonderlijk scheef beeld naar intellectueel nivo te constateren; driekwart van de vrouwelijke beroepsbevolking oefent een zeer eenvoudig beroep uit. De meeste werkgevers (en overheden) achten het uit oogpunt van rentabiliteit een risico een vrouw op een belangrijke post te benoemen, omdat zij zouden werken tot zij een man gevonden hebben; kinderen haar verhinderen bij het goed uitvoeren van haar taak en vrouwen vaker oorzaak zouden zijn van konflikten.

Maar dat is niet de enige oorzaak: vrouwen zouden vaak ook minder ambitieus zijn dan mannen. Vrouwen functioneren in organisaties d.m.v. het systeem van goede-best-doen en negeren het politieke spel.

Leidinggevende functies worden weinig door vrouwen bezet, omdat de mate van agressie die daarbij wordt vereist niet van vrouwen wordt verwacht, ook door haarzelf niet. Een andere zeer belangrijke reden is, dat alle structuren, modellen en werkwijzen van leidinggevende groeperingen en posities, waar ook maar buitenshuis, volledig opgezet zijn door mannen. Het opvallende is, dat mannen, wanneer zij met een vrouw moeten (!) samenwerken, zij in het algemeen de voorkeur geven aan een incompetent boven een competente vrouwelijke collega. (En vrouwen waarschijnlijk aan een impotente boven een potente mannelijke collega?; Noor).

vervolg van

EKONOOOR

Op deze laatste zin tussen haakjes na, is over dit onderwerp "Loopbaanontwikkeling bij vrouwen" veel meer te lezen in de skriptie van Margaret Dalman. Heeft u er belangstelling voor, dan is de skriptie bij haar te bestellen: Hakfort 205; Amsterdam, tegen betaling van f 10 + f 3 porto.

**

WET GELIJKE BEHANDELING

In Nederland is op 4 december 1978 door de betrokken ministers het lang verwachte wetsontwerp gelijke behandeling van mannen en vrouwen in het arbeidsproces ingediend. Dit wetsontwerp is tot stand gekomen ter uitvoering van de EG-richtlijn hieromtrent.

Het wetsontwerp verbiedt het maken van onderscheid tussen mannen en vrouwen voor wat betreft promotie- en ontslagvoorwaarden, sollicitatieprocedures etc. Een vrouw mag bij sollicitatie niet afgewezen worden omdat zij vrouw is. Ook niet, omdat ze gehuwd is of kinderen heeft. Uiteraard zijn er weer uitzonderingen (die een wet altijd kunnen ontkrachten): de bepalingen die betrekking hebben op de bescherming van de vrouw, zoals bv. het verbod op nachtarbeid door vrouwen (behoudens enkele uitzonderingen, zoals de Walleetjes). Verder zijn uitgezonderd situaties waarin het geslacht bepalend is voor een bepaald beroep.

Positieve diskriminatie mag volgens het wetsontwerp, dus maatregelen die beogen ongelijkheden ten nadele van de vrouw op te heffen, worden toegestaan.

Een belangrijke vraag is, wie gaat controleren of ongelijke behandeling plaatsvindt. In het wetsontwerp is een belangrijke adviserende en bemiddelende taak toebedeeld aan de Commissie Gelijk loon en de Onderwijsraad. Voelt een vrouw zich gediskrimineerd, dan kan na eventuele inschakeling van bovengenoemde commissies beroep worden gedaan op burgerlijke rechter. (uit: voornoemde skriptie van M. Dalman)

Het belangrijkste is natuurlijk dat deze wet zal worden nageleefd. En het is moeilijk om dit te controleren, want wordt een vrouw omdat ze vrouw is bij sollicitatie afgewezen, dan is in de meeste gevallen wel een min of meer aanneembare smoes te verzinnen door de werkgever.

Maar eerst moet de regering eens opschieten met invoering van deze wet. Dit vindt ook de EG-Kommissie, die de Nederlandse regering een proces aan de broek dreigt te doen, als zij nu niet ontzettend snel zorgt voor invoering ervan.

Vorstelijk wonen nabij de Oranje Nassaulaan in Warmond

Ideaal gelegen bij het Poelmeer

Op een kavel van circa 4500 m² in plan Lommerlust is momenteel in aanbouw een schitterend landhuis met dubbele garage, een living van circa 75 m², luxe keuken, bijkeuken, 4 slaapkamers en een studeerkamer.

Koopsom f 1.170.000,- v.o.n.

Inlichtingen: Nadorp Nieuwbouw b.v.
 Laan van Meerdervoort 123,
Den Haag, tel. 070 - 65 59 50

VOOR ROSTRA GELEZEN:

ARBEIDERSLEVEN

Jacques Giele heeft in zijn boek 'Arbeidersleven in Nederland' veel interviews, verhalen en brieven bijeengezet over het leven van arbeiders in de periode van 1850-1914. Beschreven wordt hoe men leefde, onder welke arbeidsomstandigheden men werkte en van welk (klein) budget men in het algemeen moest rond zien te komen. Het geheel is verlicht met authentieke foto's, en door de opzet ervan is het een leuk lees- en bladerboek geworden. Ter illustratie een deel van een vraaggesprek met een fabrieksarbeidster uit Amsterdam.

"Vrouw Kamphuizen! Moet gij de kost verdienen voor uw gezin?"

"Ja. Mijn man verdient reeds gedurende vier maanden niets.

Hij loopt altijd zonder broodwinning; hij past nu op de kinderen en ik ga uit werken." "Wat verdient gij in de week?"

"Dat is naar wij werken. We hebben korte dagen, en dagen waarop wij laat moeten werken. Verleden week hebben wij gewerkt van half 8 tot vier uur. Wij ontvingen toen niet veel."

"Gij verdient niet veel meer dan een dubbeltje in het uur?"

"Zóveel verdien ik niet; ik moet altijd goed doorwerken om negen centen in 't uur te verdienen. Wij moeten hard werken om drie machines van 200 kaarsen in het uur te doen, en voor iedere machine hebben wij drie centen."

"Zijt ge wel eens ziek geweest in al die 18 jaren dat ge hier werkt?"

"Ja, wel eens."

"En trok gij dan wat van de fabriek?"

"Nee, niets. Als wij ziek worden is er niemand die wat krijgt."

"Zijn er tijden dat er dag en nacht gewerkt moet worden?"

"Ja, wij werken dan zesentertig uur achtereens."

"Worden er wel eens boeten gegeven?"

"Ja, vroeger heb ik wel eens een gulden betaald. Bijvoorbeeld als ik even had staan te praten, toen werden wij eens met drie gulden beboet. Als wij ons werk niet af hadden, gaf de baas ons gedaan en wilden wij dan op de fabriek terugkomen, dan moesten wij drie gulden betalen."

NdB

Arbeidersleven in Nederland 1850-1914, door Jacques Giele, SUN-schrift 133, Nijmegen.

STAKINGSRECHT

De geschiedenis van het stakingsrecht in Nederland begint in 1872, toen het koalitieverbod (verbod voor arbeiders zich op legale wijze te organiseren) werd opgeheven. De regeringen gingen er toen nog wel vanuit, dat een staker door de werkgever ontslagen kon worden.

Na WO II gaan ondernemers er steeds vaker toe over in een kort geding een veroordeling van de bonden uit te lokken, zodat deze zich op straffe van grote dwangssommen moesten onthouden van steun aan stakers. Vaak besliste de rechter, dat staking strijdig was met de wet: weigeren om arbeid te verrichten en dus wanprestatie.

Ook toenmalige regeringen werkten dit soort beslissingen in de hand: in het kader van de wederopbouw kon men stakingen al helemaal niet gebruiken.

Ook de financiële (Marshall-)hulp van de VS werd afhankelijk gesteld van ongestoorde restauratie van kapitalistische verhoudingen.

In de jaren '60 vormt het Panhonlibco-arrest het belangrijkste houvast voor rechters bij uitspraken over rechtmatigheid van stakingen.

In dit arrest werden stakingen geplaagd binnen het kader van het verbintenisrecht, met als gevolg dat het vrijwel onmogelijk werd een legale staking te organiseren.

En hoewel de politieke ontwikkeling in die tijd juist de tegenovergestelde richting uitgaat (men raakt meer en meer overtuigd van rechtmatigheid van stakingen) blijft de jurisprudentie duidelijk beheerst door dit arrest.

In het begin van de zeventiger jaren begint deze politieke ontwikkeling door te werken in de wetgeving. Uitgangspunt van wetsont-

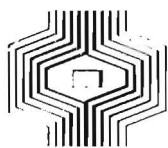
werpen in die jaren was een zekere erkenning van stakingen, hoewel het slechts in een klein aantal gevallen mogelijk is een rechtmatige staking te organiseren.

In de daarop volgende jaren neemt de vakbeweging een steeds onafhankelijker en strijdbaarere positie in; ook t.o.v. de overheid, die met loonmaatregelen e.d. in het afgelopen decennium nogal wat kritiek uit die hoek gekregen heeft.

Maar tegelijkertijd is ook de bemoeienis van de rechter met stakingen toegenomen, en de auteurs konkluderden dat stakingen in de komende tijd een omstreden zaak zullen blijven.

NdB

De ontwikkeling van het stakingsrecht in Nederland; Harry v.d. Berg, Pim Fortuyn, Teun Jaspers. SUN-schrift 129, Nijmegen.

Klynveld Kraayenhof & co

ACCOUNTANTS

Wij zijn een internationaal georiënteerd accountantskantoor met vestigingen in binnen- en buitenland.

Op onze kantoren Amsterdam, Arnhem, Deventer, Eindhoven, Groningen, Hengelo, Rotterdam en Utrecht is plaats en toekomst voor

jonge bedrijfseconomen

die registeraccountant willen worden.

In een op dienstverlening ingestelde flexibele organisatie krijgen zij de gelegenheid een brede ervaring op hoog professioneel niveau op te doen

De sterk gevarieerde controle- en adviesopdrachten worden in veelal kleine teams uitgevoerd. In combinatie met een intensieve begeleiding door werkoverleg, interne opleidingen en vaktechnische ondersteuning vanuit het Directoraat Vaktechniek, biedt dit een reële mogelijkheid snel een interessant vak te leren.

De loopbaanbegeleiding is gericht op interne promotie naar functies op hoog niveau in Nederland en in het buitenland.

Naast vakbekwaamheid in ruime zin kunnen als functie-eisen onder meer genoemd worden: analytische aanleg, communicatief vermogen, representativiteit en spankracht.

Geïnteresseerden verzoeken wij een oriënterend gesprek aan te vragen bij de heer C. Brandenburg, hoofd van onze afdeling Personeelszaken, Prinses Irenestraat 59, Amsterdam, telefoon 020 - 5410541.

Amsterdam Almere Amersfoort Apeldoorn Arnhem Breda Deventer Dordrecht Eindhoven s-Gravenhage Groningen Haarlem Heerlen Hengelo Hoorn Leeuwarden Middelburg Rotterdam Utrecht Zwolle Antwerpen Barcelona Brussel Dusseldorf Hamburg Londen Madrid Parijs Milaan Zug Zurich Bogota Buenos Aires Caracas Curacao Jakarta Montevideo New York Paramaribo Rio de Janeiro Salvador Sao Paulo

Arthur Young voor jonge bedrijfseconomen die na het afstuderen up-to-date willen blijven op het gebied van accountancy en bedrijfseconomie.

Arthur Young Nederland is een internationaal accountantskantoor. Onze cliënten bestaan voornamelijk uit Nederlandse en buitenlandse multinationale ondernemingen. Ten behoeve daarvan heeft de Arthur Young organisatie (accountants, organisatie-adviseurs en belastingconsulenten) kantoren overal ter wereld.

jonge bedrijfseconomen

Wij zoeken contact met jonge bedrijfseconomen die de post-doctorale accountantsopleiding (gaan) volgen en een werkkring ambiëren in een internationale accountantspraktijk.

Werken bij Arthur Young is voor economen aantrekkelijk omdat:

- een ruime plaats is ingeruimd voor opleiding door middel van seminars en on the job training
- onze moderne, efficiënte controletechnieken, waarbij wij gebruik maken van computers, een uitdaging betekenen aan intelligentie en creativiteit
- er goede specialisatiemogelijkheden zijn; ons dienstenpakket is als volgt: controle van jaarrekeningen, bijzondere financiële onderzoeken, automatisering, management consulting en internationale tax-planning
- economen bij ons sneller carrière maken.

Wij nodigen geïnteresseerden uit voor een oriënterend gesprek. Voor een afspraak kunt u zowel schriftelijk als telefonisch contact opnemen met Drs. A.J. Meyer, Arthur Young Nederland, Koningin Julianaplein 30-9-2, 2595 AA Den Haag, Tel. 070-814161. (s avonds 020-274075).

ARTHUR YOUNG NEDERLAND

internationale accountants

HOE WAS HET AFGELOPEN DECENNIUM?

Onder de kop 'Toenemende kwetsbaarheid' gaat Prof. Böttcher (hoogleraar fysische chemie in Leiden) in op de schaarste-problematiek van grondstoffen, energie en milieu in de jaren zeventig.

De snelle economische groei van de industrielanden sinds 1945 had, behalve een toegenomen welvaart ook 'clusters' van problemen gebracht. Veel westerse landen waren in toenemende mate afhankelijk geworden van de ontwikkelingslanden, tenminste voor wat betreft hun grondstoffenvoorziening. Belangrijk hierbij was het feit, dat de jaren '70 een overgangsfase waren in het dekolonisatieproces, waaruit een konfrontatie voortkwam tussen voormalige koloniën als leveranciers van grondstoffen en de ex-moederlanden als afnemers.

Door het succesvolle optreden van de OPEC-landen was de rijke wereld er hardhandig aan herinnerd, dat zij voor hun grondstoffenaanvoer van de ontwikkelingslanden afhankelijk zijn. Bovendien stagneerde de wereld-economie, waardoor de rijke landen meer en meer beseften hoe belangrijk het bevorderen van de koopkracht in de arme landen is. Een aanzet tot het in goede banen leiden van de grondstoffenproblematiek waren de verschillende UNCTAD-conferenties, hoewel die tot nu toe nauwelijks concrete resultaten opgeleverd hebben.

Iets succesvoller was het optreden van de EG, die met 57 ontwikkelingslanden een verdrag (Lomé) sloot, waarin bepaalde regelingen betreffende import uit de arme landen vastgelegd werden.

OORLOG

In de jaren zeventig werd steeds duidelijker, dat de vraag naar olie sterk toenam. De oliecrisis van '73 had tot gevolg een sterke olieprijsstijging en een ontwrichting van de wereld-economie. En hoewel men naarstig naar alternatieve energiebronnen zoekt, en de bevolking aanspoort tot

zuiniger energieverbruik, blijkt dit weinig effect te hebben. Een duidelijk voorbeeld hiervan zijn de V.S., die bij monde van Carter de energieproblematiek tot 'moral equivalent of war' verklaarden, maar de olie-import en het olie-verbruik nauwelijks omlaag wisten te brengen.

Tegen het eind van de jaren '60 werd duidelijk dat het economies groeiproces ook een verdergaande milieuverontreiniging tot gevolg had. Hoewel men internationale konferenties belegde om tot oplossing van deze problematiek te komen, bleek het in de praktijk erg moeilijk daarover te onderhandelen. Onwillig is bijvoorbeeld het gedrag, dat Frankrijk ten toon spreidt in de besprekingen over de vervuiling van de Rijn. Het besef, dat ook het milieu een schaars goed is, dringt maar langzaam door.

PEN

Prof. Pen begint zijn artikel 'Tien jaar economische politiek in Nederland' met een opsomming van alles wat er zo ongeveer is misgegaan. Volgens velen is ons land door zulke zware tegenslagen getroffen, dat het economies gezien nóóit meer goed komt. Behalve de voor-

Eind december vorig jaar gaf Economisch Statistische Berichten een nummer uit waarin enkele prominente heren hun visie gaven op het verloop van de jaren zeventig. Hiernaast een samenvatting van enkele van deze artikelen.
(ESB, 19-26 december 1979)

spellingen van de Club van Rome en de oliecrisis, hadden we ook nog stijgende werkloosheid, stagflatie, instorten van bloeiende ondernemingen en de milieukrisis. Volgens Pen valt het met de economische rampspoed nog wel mee: het reëel inkomen is gestegen; de werkgelegenheid is volgens hem niet echt ingeschrompeld doordat een teruggang van Banen in de particuliere sektor voornamelijk een groot deel werd goedge maakt door meer werk bij de overheid.

Toch heeft de politiek op enkele punten gefaald; Pen noemt enkele tekortkomingen:

- de werkloosheid steeg van 1,4% (1970) tot boven 5%;
- bedrijven hebben te weinig geïnvesteerd, terwijl de produktie wel toenam;
- de inflatie nam sterk toe: de consumptieprijzen zijn in de afgelopen 10 jaar meer dan verdubbeld;
- de concurrentiekracht van Nederland nam af met ongeveer 10-20%;
- de winsten van het bedrijfsleven namen af, o.a. omdat niet alle kostenstijgingen konden worden afgewenteld;
- de belastingdruk nam meer toe dan de verschillende kabinetten van plan waren;
- er was een golfbeweging te zien in het betalingsbalanssaldo, en ondanks ons aardgas ontstonden er de laatste jaren tekorten.

Het optimisme van Pen lijkt mij na deze serie 'ongelukjes' nogal misplaatst.

De oorzaak van het gebrek aan beleidsruimte (en het daaruit voortvloeien van het falen van de politiek) is volgens Pen het falen van de inkomenspolitiek,

die afstuit op het ferme standpunt van degenen, die de loonpolitiek over willen laten aan de sociale partners en het wel zeer timide standpunt van degenen die geporteerd zijn voor een geleide loonpolitiek (zoals bv. v.d. Doel).

En de sociale partners, die best begrijpen dat looninflatie verkeerd kan uitwerken, kunnen een vrijwillige matiging er niet door drukken bij de achterban.

VAN AGT

Pen konkludeert, dat wat de officiële doelstellingen van het beleid van het kabinet van Agt ook mogen zijn, de echte doelstelling is: vóór alles populair blijven en zolang mogelijk blijven zitten waar je zit: het Catshuis.

En of dit de manier is om economische problemen op te lossen is sterk aan twijfel onderhevig.

DEN UYL

Oud-premier den Uyl gaat in zijn artikel in op het overheidsbeleid in de jaren '70. Hier en daar sijpelt een posthume verdediging van zijn eigen kabinetsbeleid door, hoewel hij toegeeft, dat de regeringen slecht raad hebben geweten met de inzinking in de economie die zich in 1974 en daarna aftekende. Overcapaciteit en werkloosheid waren het gevolg, en den Uyl ziet in een herziening van de relatie tussen rijke en arme landen een uitweg. Maar dan wel in de vorm van een soort Marshall-plan, met een planmatige oriëntatie en overdracht van investeringsgoederen en een daarbij passende herstructurering van industrie in de ontwikkelingslanden.

Van regeringswege was een eerste reactie op de inzinking een Keynesiaanse: in het najaar van '74 bedroeg

de bestedingsimpuls 3,5 miljard; in de EG werden wij luid toegejuicht om deze maatregel.

Aan het eind van de jaren '70 juicht men in Nederland wat minder hard: de noodzaak tot besnoeiing van kollektieve uitgaven begint bij van Agt c.s. steeds harder te dringen.

Het perspectief is volgens den Uyl somber: er moeten in de jaren '80 zo'n 700.000 arbeidsplaatsen gekreëerd worden, als we ook willen voldoen aan het gerechtvaardigde verlangen van vrouwen om een gelijke kans te hebben als mannen om aan het arbeidsproces deel te nemen.

Als oplossing ziet hij datgene wat hij met zijn kabinet zo wanhopig heeft proberen te bereiken: een rechtvaardiger verdeling van inkomen, kennis, macht en werk, omdat hierin de aandacht gericht is op de verdeling van het reëel beschikbaar inkomen, en niet de vooruitgang ervan.

NdB

Welke afstuderende bedrijfseconoom m/v denkt aan een marketingfunctie bij Unilever?

Een goed idee, gezien het aantal boeiende mogelijkheden binnen het concern.

Een korte toelichting maakt dat snel duidelijk. Van het totale pakket merkartikelen in Nederland neemt Unilever een fors deel voor haar rekening. Veel namen zullen u bekend in de oren klinken, zoals Blue Band, Becel, Omo, All, Unox, Iglo en tientallen anderen. Marktleiders vaak, die hun plaats op het winkelschap snel verruilen voor gebruik in het huishouden.

Om deze produkten op hun levensweg adequaat te kunnen begeleiden, beschikt Unilever over een 40-tal zelfstandige werkmaatschappijen in Nederland, elk verantwoordelijk voor haar eigen produkten. (Achter de schermen klopt daar het hart van een hooggekwalificeerd marketingapparaat, waarin alle activiteiten rond de produkten gecoördineerd, begeleid en bijgesteld worden vanaf de fase voor introductie tot en met consumptie.)

Mocht u een marketingfunctie bij een van onze ondernemingen ambiëren, dan krijgt u een bijzonder boeiende job. U bent dan namelijk betrokken bij het concipiëren en uitvoeren van beleidsplannen, die de levensloop van een produkt bepalen.

Van bestaande, maar ook van gloednieuwe. U werkt nauw samen met onder andere produktontwikkeling, productie, inkoop, marktonderzoek, het reclamebureau en de bedrijfs-economische afdeling. Een uitstekende, eigen marketingopleiding in de vorm van seminars traint u daarbij in de specifieke kanten van uw functie.

Als deze korte schets uw belangstelling wekte, willen wij u graag ontmoeten. Oriënterend wederzijds en geheel vrijblijvend uiteraard. Een afspraak voor dat eerste gesprek maakt u met drs. K. de Boer 010-644248.

Unilever omvat een indrukwekkend aantal werkmaatschappijen. In 75 landen staan haar medewerkers midden in het dynamische marktgebeuren van alledag. Dit biedt de goede manager hoogst interessante kansen in een veelzijdig concern. Indien u behoefte heeft om geïnformeerd te worden over andere mogelijkheden bij Unilever, dan kunt u vanzelfsprekend eveneens contact opnemen. Belt u dan: 010 - 644232.

 Unilever

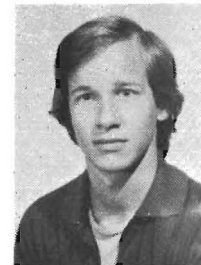
LIMPERG HERDACHT

Op 21 december 1979 was het honderd jaar geleden dat Th. Limperg werd geboren. Ter herdenking van dit feit organiseerde het Limperginstituut (interuniversitair instituut voor accountancy) op 14 december j.l. een symposium. In dit symposium werd ingegaan op de huidige inzichten in enkele vakgebieden die Limperg's belangstelling hebben gehad. Daarbij kwamen Limperg's bijdragen aan de orde die hij aan deze inzichten heeft geleverd.

Ter gelegenheid van dit symposium verscheen een drietal publikaties, te weten: 'Reflekties op Limperg': opstellen over ontwikkelingen in onderneming, bedrijfseconomie en accountancy sinds de jaren dertig. 'Herinneringen aan Limperg': 28 bijdragen van grotendeels oud-leerlingen van Limperg. 'Limperg's dagboek van zijn studiereis naar de VS in 1929'.

De symposium onderwerpen vormden een keuze uit de onderwerpen, die in de bundel 'Reflekties op Limperg' zijn opgenomen. Als onderwerpen kwamen aan de orde: methodologie, externe organisatie, winst en het accountants beroep. De in het kader van het symposium verschenen publikaties hebben niet alleen de bedoeling aandacht te besteden aan de theorieën van Limperg, maar meer in het bijzonder de verdere ontwikkeling van de wetenschappelijke arbeid die Limperg heeft verricht.

Dat ik juist het onderwerp methodologie kies vindt zijn reden in het feit dat dit onderwerp wel het meest controversieel genoemd kan worden. Op het symposium waar prof. Klant van de UvA de inleider was, bleek dit uit de discussies die zijn inleiding uitlokte.

Tjalling Haisma (23) studeerde in 1979 af in de bedrijfseconomische richting. Enkele jaren maakte hij zich zeer verdienstelijk als Rostra-redakteur. Via de bekende advertentie van Moret en Limperg vond hij direkt emplot bij dit accountantsburo.

Limperg, rechts op de foto, op bezoek bij een fabriek van zilverwerk tijdens zijn verblijf in de VS in 1929. (Foto uit Limperg's dagboek)

METHODOLOGIE

In onderstaand artikel wil ik ingaan op een onderwerp dat in het kader van het symposium aan de orde is geweest: 'de methodologie'. Gezien de veelheid van literatuur die er bestaat over de theorieën van Limperg, vooral zijn vermaarde 'vervangingswaarde leer', die de laatste jaren weer volop in de belangstelling staat, lijkt het mij niet zinvol daar verder op in te gaan. Liever verwijs ik daarvoor naar een van de zeer vele handboeken Waarde en Winst of de colleges van prof. van Philips.

LIMPERG'S METHODOLOGIE

Limperg begon zijn colleges altijd met een inleidend college over de methodologie. Hij bewees hierin van een toendertijd al verouderde visie op dit leerstuk in te gaan. Zo stelde hij de feilbaarheid van de wetenschap noch de praxeologietheorie (besliskunde) aan de orde. Limperg wilde een consistent systeem opbouwen, op basis van enkele hypothesen, om daarmee een veelheid van verschijnselen te verklaren. Limperg's economisch motief, als de wet die noopt tot het toepassen van het economisch beginsel door behoeften te ordenen en de middelen spaar-

zaam aan te wenden, wordt in belangrijke mate beïnvloed door de wet van het egoïsme: zo dikwijls de mens de keus heeft tussen twee toestanden, zal hij ceteris paribus, die kiezen die hem de aangenaamste schijnt.

RATIONEEL

Wat Limperg in feite aanneemt is dat economische subjecten trachten te handelen volgens bepaalde regels; zij handelen rationeel, een ideaal dat men nastreeft in situaties van gedeeltelijke onzekerheid

Prof. dr. Th. Limperg

WAARDERING

over de toekomst. Rationeel betekent dan: consistent volgens de regels van een keuzelogica. Handelen heeft betrekking op de toekomst en berust dus op verwachtingen. De alternatieven waaruit gekozen wordt zijn voorspellingen. Wie werkelijk rationeel handelt, gedraagt zich niet alleen formeel consistent, maar zal ook proberen materieel doelmatig te kiezen, dwz dat ook in de praktijk verworven inzichten meespelen in het keuzeproces. In deze zin is de bedrijfseconomie praxeologies ingesteld, die niet als een positieve theorie naar een waarheidsserum, maar naar een rationaliteitscriterium wordt beoordeeld.

Limperg's economie is enerzijds positief en vertoont daarmee veel overeenkomst met natuurwetenschappen, anderzijds is de theorie normatief. Zij geldt dus voor alle theorieën van gedragsverklaringen met beslissingsmodellen: en dat is juist waar de schoen wringt. Volgens Klant dient de bedrijfseconomische theorie volgens het rationaliteitscriterium beoordeeld te worden.

Meer waardering voor de methoden van Limperg had prof. Groeneveld, die tijdens het symposium optrad als co-referent van prof. Klant. De twee belangrijkste onderwerpen die in dit kader aan de orde kwamen waren het economisch motief en de vraag of de bedrijfseconomie nu een kunst of een kunde genoemd kan worden.

Historisch gezien heeft het economisch motief een belangrijke plaats ingenomen in het proces van bewustwording, dat na de industriële revolutie op gang is gekomen. Onder invloed van de opkomst en groei van andere menselijke drijfveren is het echter waarschijnlijk dat dit motief de laatste decennia aan betekenis heeft ingeboet door een sterke dreig naar 'alternatief gedrag' los van zeden, gewoonten, tradities en normen. Deze ontwikkeling vereist herformulering van het begrip, maar maakt haar geenszins zonder waarde, zodat het economisch motief als één der grondslagen van het menselijk handelen respectievelijk als axioma van waaruit de verschijnselen in een bepaalde tak van de wetenschap kunnen worden gezien. Een herformulering in de richting van het Amerikaanse behaviorisme, bv de

idee dat het de onderneming vrij staat om zijn eigen doelstelling te kiezen, schept wel meer onzekerheden maar ondergraft de theorie geenszins.

Tenslotte een enkel woord over de discussie: bedrijfs-economie: kunst of kunde? Als gesteld kan worden dat het doelmatig kiezen uit alternatieven een 'kunst' zou zijn, kan de bedrijfseconomie als kunstleer bestempeld worden. De verdienste van Limperg is juist geweest dat hij een meer universele theorie heeft ontwikkeld niet alleen toepasbaar in incidentele gevallen. Een positieve, normatieve, theorie die ons in staat stelt onder gegeven randvoorwaarden gebeurtenissen te voorspellen en achteraf te verklaren, roept problemen op omdat voorspellingen achteraf niet verifieerbaar zijn. Omdat terugkeer naar de uitgangssituatie niet meer mogelijk is, doorat de verschijnselen van mens en maatschappij een te zeer dynamisch beeld vertonen. In deze zin gaat een vergelijking tussen een natuurwetenschappelijke theorie en de theorie van Limperg mank op het verschillende wat voorspellingen hebben in beide theorien.

SLOT

In dit artikel heeft een van de onderwerpen op het Limpergsymposium van 14 december j.l. centraal gestaan. Dit onderwerp, de methodologie is in bovenstaand artikel op zeer beknopte wijze aan de orde geweest. Voor wie zich verder in de theorie van Limperg wil verdiepen kan ik de in de inleiding van dit artikel genoemde titels aanbevelen.

Tjalling Haisma

- Reflekties op Limperg ; Kluwer, Deventer , f45,-
- Herinneringen aan Limperg; Limperg Instituut, Mensinge 2 Amsterdam, f30,-
- Limpergs dagboek van zijn studiereis naar de VS in 1929, Stenfert Kroese, Leiden, f39,50

JONGE BEDRIJFSECONOOM

Van Dien + Co honoreert uw ambitie in accountancy

*Bedrijfseconomen kunnen
direkt geplaatst worden in
onze kantoren Amsterdam,
Rotterdam, Rijswijk en
Zaandam.*

Zojuist afgestudeerde of binnenkort afstuderende bedrijfseconomen krijgen bij Van Dien + Co een excellente kans om zich te ontwikkelen tot volwaardige registeraccountants. Met vanzelfsprekend de daaraan verbonden emolumenten.

Voor de postdoctorale studie stelt Van Dien + Co u in de gelegenheid om onder werktijd colleges te volgen. Daarnaast worden u mentoren ter beschikking gesteld voor de begeleiding in de aanpak van de praktische vraagstukken, waarmee u als trainee wordt geconfronteerd.

De registeraccountant is per definitie een volstrekt onafhankelijke deskundige op het gebied van de financiële, fiscale en economische bedrijfshuishouding. Hij heeft behalve een aantal controlerende taken ook een adviserende functie, waardoor hij vaak de vertrouwensman wordt van zijn relaties.

Van Dien + Co telt in haar organisatie 166 registeraccountants, veelal deelnemers in de maatschap. Ook dat is een vooruitzicht voor de geïnteresseerde bedrijfseconoom.

Omdat Van Dien + Co een van de grote Nederlandse accountantskantoren is met eigen vestigingen in het buitenland en lid is van de wereldomvattende groep Deloitte, Haskins & Sells International, zal een aantal opdrachten op internationaal vlak kunnen liggen.

De maatschap heeft naast een uitgebreide controle- en adviespraktijk tevens afzonderlijke afdelingen die organisatie- en belastingadviezen verstrekken.

U kunt uw interesse laten blijken door te schrijven of te bellen naar de heer R.R. Janszen, afdeling personeelszaken. Hij zal u graag uitnodigen voor een persoonlijk oriënterend gesprek.

Vestigingen in Almere Amsterdam
Apeldoorn Breda Eindhoven Enschede
Haarlem Haren 's-Hertogenbosch
Hoensbroek Hoogeveen Leeuwarden
Lelystad Lochem Maastricht
Roosendaal Rotterdam Rijswijk Tilburg
Utrecht Velp Venlo Zaandam Zwolle
Antwerpen Brussel Willemstad
(Curaçao) Oranjestad (Aruba)
Philipsburg (St. Maarten) Caracas
(Venezuela).

Van Dien + Co Accountants

Fizeastraat 2 (nabij Amstelstation)
1097 SC Amsterdam Telefoon 020-910111

MARX VERTAALD

In de laatste maand van de zeventiger jaren is het belangrijke 120 jaar oude boek van Marx "Bijdrage tot de kritiek op de politieke economie" vertaald, 120 jaar oud maar daarom niet minder aktueel. In het boek zet Marx zijn theorie van de waar en zijn theorie van het geld uiteen. Beide vormen de grondslag van Marx' economische werk en ze zijn beide terug te vinden in het later verschenen "Kapitaal" van Marx. Het in de vertaling opgenomen door Marx geschreven voorwoord bij de "Bijdrage tot de kritiek" behoort tot één van de meest besproken teksten van Marx. In dit voorwoord geeft Marx zeer beknopt zijn wetenschappelijke geschiedenisopvatting weer; het historisch materialisme. De zeer bekende en veel geciteerde alinea over de relatie tussen produktiekrachten en produktieverhoudingen is in dit voorwoord terug te vinden. In deze alinea stelt Marx dat de produktieverhoudingen in een maatschappij, die beantwoorden aan een bepaald ontwikkelingsnivo van hun materiële produktiekrachten, de economische structuur van de maatschappij vormen, de materiële basis waarop zich een juridische en politieke bovenbouw verheft.

DISCUSSIE

Door de jaren heen heeft zich omtrent dit resultaat van Marx' jarenlange studie van de economische werkelijkheid en van de maatschappij-wetenschappen, een felle discussie ontsponnen. Iets wat mede werd beïnvloed door de mechanische interpretatie die er door sommigen aan deze alinea werd gegeven. Vandaar dat het ook van belang is dat in de nu gepubliceerde vertaling tevens een aantal brieven van Marx (o.a. aan Engels) zijn opgenomen die op dit punt betrekking hebben.

Naast de brieven en de "bijdrage tot kritiek" is ook de "inleiding" van Marx in het Pegasus-boek vertaald.

EINLEITUNG

De "inleiding" leidt de Grundrisse (hoofdpijnen) in, waarin Marx van plan was zijn economische theorie uiteen te zetten. In deze inleiding (35 pagina's) schetst Marx zijn voornemen met betrekking tot de volgorde van de te behandelen onderwerpen (kapitaal, grond-eigendom, loonarbeid, staat, internationale handel en wereldmarkt) alsmede waarom hij deze volgorde heeft gekozen.

De "inleiding" is verder een uiteenzetting van Marx' methode. Soms in polemische vorm zet Marx hierin de begrippen produktie, distributie, ruil, konsumptie, produktiemiddelen (-krachten) en produktieverhogingen uiteen.

Het plan tot het schrijven van zijn economische werk dat hij in de "inleiding" uiteenzette, heeft hij herhaaldelijk gewijzigd. De "bijdrage tot de kritiek" wordt in "Het Kapitaal" in de eerste afdeling (deels) in gewijzigde vorm weergegeven. Van "Het Kapitaal" is slechts één van de drie boeken in het Nederlands vertaald. Het eerste boek dat zeven afdelingen bevat (25 hoofdstukken), is een beschouwing over de kapitalistische produktie. De andere twee boeken beschrijven 'het proces van cirkulatie van het kapitaal' en het 'proces van de kapitalistische produktie als geheel' (de eenheid tussen produktie en cirkulatie). Dat deze twee boeken (nog steeds) niet vertaald zijn, heeft mijns inziens zeker zijn invloed op de kennis die er bestaat bij nederlandse ekonomen met betrekking tot Marx' economische theorieën. Dat deze kennis nogal eens beperkt is, blijkt bijvoorbeeld uit de

opvatting van ekonomen met betrekking tot Marx' theorie over de tendentiële daling van de winstvoet en Marx' opvatting over het arbeidsreserveleger, alle twee onderwerpen die in deze twee, niet in het Nederlands vertaalde, boeken terug te vinden zijn. Eigenlijk bestaat "Het Kapitaal" niet uit drie maar uit vier boeken. Het laatste boek (bestaande uit drie delen) is eveneens niet vertaald, het heeft als titel "Theorieën over de Meerwaarde". In dit vierde boek van "Het Kapitaal" polemiseert Marx met diverse ekonomen (scholen). Tevens behandelt hij hierin een aantal afzonderlijke vraagstukken zoals in het bekende hoofdstuk "produktieve en onproduktieve arbeid".

DUIZELIG

Voor degene die het allemaal begint te duizelen verwijs ik naar Marx' uitgave die vooraf ging aan zijn uitgebreidere studie, en waarin hij zijn belangrijkste economische opvattingen weergeeft: "De armoede van de filosofie". Alhoewel daarbij bedacht moet worden dat hierin opvattingen voorkomen die Marx later wijzigde. Zoals bijvoorbeeld Ricardo's geld en grondrentetheorie die Marx toen nog min of meer overnam.

Genoemde boeken:

Bijdrage tot de kritiek op de politieke economie (1859), waarin tevens afgedrukt:

- brieven van Marx
- inleiding (van de Grundrisse)

Pegasus, Amsterdam, 1979, f20,-

Het Kapitaal (1861-1863)

- boek 1 (vertaald in het Nederlands)
 - boek 2 (frans, duits, engels)
 - boek 3 niet in het Nederlands vertaald
 - boek 4 Nederlands vertaald
- In boek 4: de Theorieën over de Meerwaarde (drie delen)
De armoede van de filosofie, 1847

Piet de Vrije

EISEN

F.E.S.

In december j.l. heeft de faculteitsraad besloten de eisen voor de fiscaal-economische studierichting te verlichten. Naar aanleiding hiervan is onderstaand artikel geschreven over de achtergrond van deze studierichting, de eisen die nu worden gesteld en de perspectieven voor afgestudeerden.

ACHTERGROND

De belastingheffing is vooral in de loop van deze eeuw tot ontwikkeling gekomen. Daardoor is er een zich wijzigende behoefte aan deskundigen op dit gebied ontstaan. Daaraan hebben de opleidingen zich in de loop der jaren aangepast tot de huidige situatie. In het begin van deze eeuw werd de behoefte aan deskundigheid op het gebied van belastingheffing en haar gevolgen vooral gevoeld bij de overheid. Inspecteurs en ontvangers moesten worden opgeleid. Zij dienden naast het belastingrecht ook het nodige te weten van privaatrecht, staatsrecht, bedrijfseconomie en sociale economie. Ten behoeve van deze opleiding werd de Rijksbelasting academie opgericht. Ook de belastingplichtigen hadden behoefte aan onpartijdige voorlichting en ondersteuning op het gebied van belastingen. Afhankelijk van welk deel van de belastingheffing dit betrof gebeurde dit door notarissen, boekhouders of accountants. Voor hen is het belastingrecht echter slechts een belangrijke bijzaak. De vraag werd zo groot en belastingrecht zodanig een eigen specialisme, dat er steeds meer consulenten, gespecialiseerd in belastingen kwamen. In de eerste periode waren dat vooral oud-inspecteurs.

Ook economen en juristen wilden zich in het belastingrecht specialiseren. Daarom is in 1952 de mogelijkheid gecreëerd voor een postdoctorale belastingconsulent-studie. Nu zich hierdoor aan een aantal Universiteiten het belastingrecht ging ontwikkelen, werd het door de inspecteurs als een bezwaar ervaren, dat zij slechts een beroepsopleiding volgden aan de Rijksbelasting-academie en geen wetenschappelijke opleiding kregen aan een Universiteit.

Om aan dit bezwaar tegemoet te komen zijn er in 1964 fiscale doctoraalexamens ingesteld en is de speciale beroepsopleiding voor inspecteurs opgevoerd. Daar het belastingrecht zowel nauwe banden heeft met andere onderdelen van het recht als met de economische wetenschappen is de fiscale opleiding aan de juridische en de economische faculteit ingesteld.

Een fiscaal-econoom krijgt eerst een belangrijke economische basiskennis (het kandidaatsexamen economie) en moet daarna een diepgaande kennis van het belastingrecht verwerven, de hiervoor benodigde kennis van de onderdelen van het recht (vooral privaatrecht) en een specialisatie op die onderdelen van de economie, die vooral van belang zijn voor het belastingrecht, te weten Openbare Financiën en Waarde en Winst.

HOE HET TOCH
NOG DRUK WERD
OP HET SPREEKUR
VAN DE FISCAAL-
EKONOMEN.....

STUDIEEISEN

Het kandidaatsexamen.

Er bestaat slechts een fiscaal-economisch doctoraal-programma, geen apart kandidaatsexamen. Bij de selectie van de keuzevakken voor het kandidaatsexamen is het echter wel van belang rekening te houden met een keuze voor het fiscaal-economische doctoraalexamen. In de op-

leiding voor dit doctoraalexamen wordt zowel bij burgerlijk recht en handelsrecht als bij belastingrecht uitgegaan van een basiskennis. Deze basiskennis komt overeen met hetgeen geeist wordt voor de keuzevakken recht en belastingrecht voor het kandidaatsexamen. Het is daarom van belang deze keuzevakken te volgen indien wordt overwogen het fiscaal-economisch doctoraalexamen te doen. Indien belastingrecht niet als keuzevak is gedaan en de student toch besluit de opleiding voor het fiscaal-economische doctoraal te gaan volgen, dan behoort het tentamen op keuzevakniveau niet alsnog te worden afgelegd. De kennis is echter wel vereist om de de hoofdvakken belastingrecht colleges te kunnen volgen.

Het doctoraalexamen.

Het fiscaal-economische doctoraalexamen bestaat na het besluit van de faculteitsraad op 18 december j.l. uit:

a-burgerlijk en handelsrecht met het accent op huwelijksvermogens- en erfrecht, b-waarde en winst klein, c-openbare financiën klein, d-waarde en winst of openbare financiën groot, e-belastingrecht (wordt hieronder uitgewerkt), f-scriptie.

a- De hier geeiste kennis van het recht is een noodzakelijke basis voor het belastingrecht. Het onderwijs wordt verzorgd door de vakgroep recht van de economische faculteit. De zwaarte komt overeen met het keuzevak recht voor het economische doctoraalexamen.

b-d- Waarde en winst en openbare financiën zijn onderdelen van de economie die meer in het bijzonder relaties hebben met het belastingrecht. Waarde en winst met name is van belang voor de fiscale winstbepaling. Gewenste ontwikkelingen op basis van de leer van de openbare financiën hebben mede invloed op de belastingheffing. De vereisten voor deze vakken zijn gelijk aan die welke voor het economische doctoraalexamen worden gesteld.

Daar a t/m d een basis zijn voor het belastingrecht is het aan te bevelen deze onderdelen vóór de tentamens belastingrecht af te leggen.

e- Belastingrecht onderverdeeld in:

VERLICHT

- 1-Omzetbelasting en overige verbruiksbelastingen,
- 2-Belasting wegens verkrijging krachtens erfrecht en schenking en de belastingen van rechtsverkeer.
- 3-Inkomstenbelasting (zonder winstbegrip) en vermogensbelasting
- 4-Inkomstenbelasting (winstbegrip) en vennootschapsbelasting.
- 5-Formeel belastingrecht en interpretatietheorie.
- 6-Internationaal belastingrecht.
- 7-Achtergronden van het belastingrecht, gemeentelijke belastingen en milieuheltingen.
- 8-Practica.

De colleges voor deze onderdelen worden op dinsdag- en donderdagavond gegeven in een doorlopende cyclus van twee jaar. De colleges worden in de avonden gegeven, omdat deze ook worden gevolgd door studenten in de fiscaal-juridische studierichting en de postdoctorale belastingconsulent-opleiding, die reeds in de praktijk werkzaam zijn. In de onderdelen 1 t/m 7 moet apart mondeling tentamen worden afgelegd.

Er is geen verplichte volgorde, het is echter voor een goede studie-opbouw aan te bevelen bovenstaande volgorde aan te houden. De practica bestaan uit het maken van werktukken, het deelnemen aan spelprocessen en het afleggen van tests. In principe moet aan zeven practica worden deelgenomen, waarbij er tenminste vier keer een voldoende prestatie moet worden geleverd. Aan de practica wordt in de loop der jaren deelgenomen.

f- Voor de scriptie gelden dezelfde eisen als voor het economische doctoraalexamen. Indien een scriptie over een fiscaal onderwerp wordt geschreven met tenminste een ruim voldoende resultaat wordt voor twee practica vrijstelling gegeven.

De fiscaal-economische studierichting is praktisch gericht. De nadruk ligt op toepassing van de kennis van het belastingrecht in de praktijk. Daarom moet ook het onderdeel belastingrecht intensief worden bestudeerd. Samen met de andere tentamens is geen sprake van een eenvoudig doctoraalprogramma. Het is vergelijkbaar met een wat zwaarder pakket voor het economische doctoraalprogramma.

PERSPEKTIEVEN

Iemand die het fiscaal-economische doctoraalexamen heeft afgelegd, krijgt ook de titel van doctorandus. Voor vele plaatsen, waar economen in het algemeen terecht komen is ook de fiscaal-economische studierichting een goede basis. De opleiding is vooral gericht op de toepassing van het belastingrecht in de praktijk.

Dat gebeurt in de eerste plaats als inspecteur. Fiscaal-economen en fiscaal-juristen worden zonder verdere vooropleiding direct aangesteld als adjunct-inspecteur. Andere economen, die deze richting op zouden willen moeten momenteel na het doctoraalexamen nog een opleiding van $\pm 1\frac{1}{2}$ volgen voordat zij als adjunct-inspecteur worden aangesteld.

Als Inspecteur der Rijksbelastingen kun je op veel verschillende plaatsen terecht komen. De meeste inspecteurs zijn belast met de aanslagregeling voor de

In de tweede plaats wordt door belastingadviseurs het belastingrecht in de praktijk toegepast. Het beroep van belastingadviseur wordt veelal als vrij beroep uitgeoefend. Ook fiscaal-economen zijn hiervoor goed gekwalificeerd. Direct na hun studie kunnen zij reeds redelijk functioneren. Na enige praktijkervaring kan de fiscaal-econoom als eersterangs belastingadviseur worden beschouwd. Hij/zij adviseert dan particulieren en vennootschappen over hun fiscale aangelegenheden hetgeen mede betekenis heeft voor de planning van activiteiten. In de derde plaats zijn belastingkundigen in dienst van grote ondernemingen en banken. Voor hen is fiscale problematiek zo omvangrijk, dat zij een eigen fiscale afdeling hebben. Incidenteel zijn vanzelfsprekend ook vacatures bij het wetenschappelijk onderwijs te vervullen.

Op het ogenblik is er een groot tekort aan belastingkundigen. De Rijksbelastingdienst werft regelmatig inspecteurs. Dit tekort wordt mede veroorzaakt door de grote vraag naar particuliere adviseurs. Hierdoor worden aan inspecteurs regelmatig dusdanig aantrekkelijke aanbiedingen gedaan, dat velen hierop ingaan. Door de ingewikkeldheid van de belastingwetgeving en het steeds

Belasting betalen is voor de dommen! Is belasting betalen voor de dommen?

inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting. Meestal regelen zij de aanslagen voor individuen met hogere inkomens en/of vermogens en winsten en geven zij leiding aan een aantal lagere ambtenaren die belast zijn met de rest van de aanslagregeling. Daarnaast werkt een aantal inspecteurs op het ministerie van financiën en is belast met de voorbereiding van fiscale wetgeving en het opstellen van richtlijnen voor de aanslagregeling in het land.

toenemende wettelijke instrumentarium (bijv. Wet op de Investeringsrekening) is de verwachting dat de vraag naar wetenschappelijk gevormde fiscalisten nogster zal toenemen.

Alle tot nu toe afgestudeerde fiscaal-economen konden na hun studie kiezen uit een aantal beschikbare banen.

De staf van de vakgroep belasting is gaarne bereid tot het geven van nadere informatie. (tel. 5253420)

Martin Smid
Victor Maes

Studenten bedrijfseconomie die
geïnteresseerd zijn in accountancy
nodigen wij gaarne uit voor

een veelzeggende audiovisuele presentatie

waarin alle facetten van het werken bij
Coopers & Lybrand belicht worden.
Na afloop zullen enkele medewerkers
van het kantoor onder het genot van
een drankje ingaan op reacties van
aanwezigen.

De bijeenkomst vindt plaats
op 20 maart om 17.00 uur
in hotel American (Manhattanzaal),
Leidsekade 27, Amsterdam.

Westblaak 100
3012 KM Rotterdam
Tel. 010-130680

Kantoren in Rotterdam en Amsterdam

Coopers
& Lybrand
Nederland

R.U.R.

Het is goed gebruik dat als er een nieuwe wet wordt gemaakt, die wet dan dan voor advies voor voorgelegd wordt aan de mensen die er later mee temaken krijgen. Om die reden moest de Fakulteitsraad zich afgelopen vergadering buigen over één van Pais plannen voor de universiteiten: de wet op het wetenschappelijk onderwijs. Na de wet op de twee fase structuur (je weet wel: inrichting van een tweede fase die slechts toegankelijk is voor 40 % van de studenten, selectieve propedeuse, beperkingen van inschrijvingsduur en cursusduur), bepaald deze wet hoe het universitair bestuur georganiseerd moet worden. Wat is de reden van al deze veranderingen? Op dit moment funktioneert er toch een universitair bestuur, daar is toch geen nieuwe wet voor nodig? Om dat te verklaren moet je ongeveer tien tot vijftien jaar terug. In die tijd ontstond er op de universiteiten een brede beweging, die zich afzette tegen de toenmalige verkalkte bestuursstructuur. Op sommige fakulteiten was het bestuur praktisch overgenomen door algemene vergaderingen, waar het principe "one man, one vote" gold. Dat betekende dat de greep van de overheid op de universiteiten verloren ging. Toen in 1969 ook nog het Maagdenhuis bezet werd, moest er worden ingegrepen. In ijntempo werd de W.U.B., de Wet Universitaire Bestuurs-hervorming door de kamer geloodst. Het moest een experimenteerwet zijn, die na tien jaar door een definitieve wet zou worden vervangen. En dat is wat Pais nu heeft geproduceerd: een "definitieve wet".

VIER WAARDEN

De W.U.B. is gebaseerd op vier "centrale waarden", een soort uitgangspunten of doelstellingen die gehaald moesten worden. Die vier waarden zijn: Democratisering, doelmatigheid, hooghouden van de kwaliteit van onderwijs en onderzoek en zelfstandigheid van de universiteiten in het bepalen van hun beleid.

In de nieuwe wet van Pais zie je van die vier waarden er nog maar twee terugkeren. Hoof in

De auteur van dit artikel, Coen Teulings, is de nieuwe studentvertegenwoordiger in het dagelijks bestuur van de fakulteit. Coen zit als lid van de Aktiegroep Economen in de fakulteitsraad. Als opvolger van Clemens Lutz zal hij voortaan de rubriek Rond Uit De Raad verzorgen in Rostva. Gelijk Clemens is ook Coen bereikbaar voor eventuele vragen en/of opmerkingen welke op het terrein van het fakultair bestuur liggen. Coen heeft een eigen kamer en telefoonnummer. Mocht hij daar niet aanwezig zijn, dan heb je anders een goede kans hem op de kamer van de AGE te kunnen bereiken.

Coen Teulings kamer 2162 tel. (525)4134
AGE kamer 2163 tel. (525)4122

zijn vaandel staan doelmatigheid en het hooghouden van de kwaliteit van onderwijs en onderzoek, democratisering en zelfstandigheid van de universiteiten passen niet zo best in Pais plannen.

Wat bedoeld Pais met doelmatigheid? Alles moet snel en efficiënt. Met name fakulteitsraden houden de zaken in zijn visie te veel op. Je ziet dat Pais het bestuur van de fakulteit meer macht wil geven. Het gaat er voortaan blijkbaar niet meer om dat er goede beslissingen worden genomen, het gaat er om dat er snel wordt besloten. En dat dat betekent dat van goed overleg geen sprake meer kan zijn en dat daardoor met de uitvoering van die besluiten wel eens problemen kunnen ontstaan doet niet zo ter zake.

Pais visie op het hooghouden van de kwaliteit is een hele speciale. Dat heeft er volgens hem niet zozeer mee te maken dat 60 % van de studenten na een eerste fase opleiding niet meer de kans heeft om ook een tweede fase te volgen, iets waar Pais zoals bekend een groot voorstander van is. Pais vindt het daarvoor voldoende als studenten en staf in tijdelijke dienst uit zoveel mogelijk bestuurs-lichamen worden geweerd: uit benoemingscommissies, uit vakgroepen en uit raden. Het schijnt dat die niet deskundig zijn. Dat op deze manier deskundigheid op onderwijsgebied wordt uitgesloten en dat een deel van de staf hierdoor zeggenschap over de eigen werksituatie verliest, doet hier niet ter zake. Pais

bedoeling is echter duidelijk. De studenteninvloed in benoemingscommissies en raden heeft er vaak toe geleid dat er staf werd aangesteld met andere wetenschappelijke opvattingen dan algemeen aanvaard. Pais maakt de politieke keus die invloed ongedaan te willen maken. De eenvormigheid van wetenschappelijke opvatting die daardoor in de hand wordt gewerkt, lijkt me geen kenmerk van kwaliteit. De zelfstandigheid van de universiteiten wordt opgeofferd. De hele wet staat in het teken van de centralisatie. Beslissingen worden weggehaald van de plaatsen waar de gevolgen merkbaar zijn. Inspraak van direct betrokkenen wordt daardoor onmogelijk. Over democratisering hoeft dan verder weinig meer gezegd te worden. In Pais visie staat dat begrip haaks op alle andere dingen die hij wil bereiken. Hij veegt er zijn kont mee af.

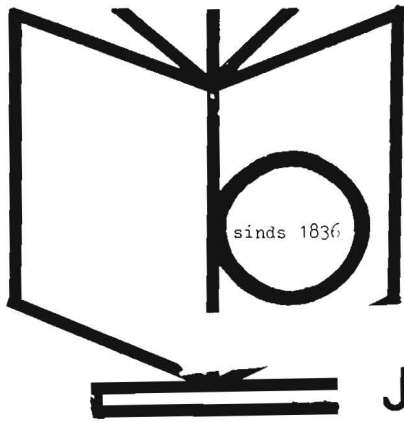
ZINLOOS

De Fakulteitsraad heeft zich tegen deze voorstellen uitgesproken. Deze kant wil de Fakulteit niet uit. Niet dat bij ons alles zo ideaal is. We zijn pas net begonnen met studenten in vakgroepen. Het organiseren van evaluaties van het onderwijs, zoals afgelopen semester in het kandidaats, staat pas in de kinderschoenen. Met dat soort bestuur wil de Fakulteit verder. Daarin past geen nieuwe wet zoals Pais die voorstelt. Overigens is het de vraag wat al deze uitspraken voor zin hebben. Om met een raadslid te spreken: "De minister wekt op zijn minst de indruk op commentaar geen prijs te stellen". De universiteiten zullen moeten gaan zoeken naar andere middelen om hun opvattingen over Pais plannen duidelijk te maken, zo luistert hij toch niet.

Coen Teulings.

brinkman's

boekhandel

Jodenbreestraat 23 - kamer 2386
Amsterdam - Tel.: 020 - 525 4024

- Th. A. Stevers - Na prinsesdag in de Volkskrant
Deelrottingscommentaren 1971-1979
Stenfert Kroese, 1979 f 24,50
- Samenleving en onderzoek - red. J. J. Klaut, W. Driehuis,
P. J. Bierens & A. J. Butter.
Vraagstukken m.b.t. bedrijfsleven, overheidsbeleid,
geldwezen, consumptie en economische ontwikkeling.
Stenferd Kroese, 1979 f 42,50
- Yew-kwang Ng - Welfare economics
Introduction and development of basic concepts.
In addition more advanced concepts as welfare-preference
distinction, theory of the third best, conscience effects.
Macmillan, 1979 f 32,00
- E. Malinvaud - Profitability and unemployment
Cambridge U.P., 1979 f 32,00
- Dan Usher - The measurement of economic growth
Blackwell, 1980 f 35,60
- Readings in labour economics - ed. J. E. King
Oxford U.P., 1980 f 40,70
- L. I. Rinke - Money, a labour theory of value
Van Gorcum, 1980 f 27,50

EKONOMIE
GEOGRAFIE
PLANOLOGIE
SOCIOLOGIE